

302939

MUZEUMI HIRADÓ

1955

MÁJUS · JÚNIUS

Szerkesztőbizottság

Bige Józsefné, Korek József, Kovács István,
Lakatos László, Némethy Endre.

Szerkesztő
Szenkovits Margit.

Felelős kiadó: Fülep Ferenc

Készült a Magyar Nemzeti Múzeum - Történeti Múzeum
Rotaprint Üzemében

7 iv terjedelemben 450 példányban

F.v.: Dajbukát Gergely

FEHÉR GÉZA

1890 - 1955

1955 április 10-én meghalt Fehér Géza. Kúnszentmiklóson született 1890 augusztus 4-én. 1909-ben iratkozott be a debreceni református főiskolára. "Atelkuzu területe és neve" c. doktori értekezése, mely 1913-ban a "Századok"-ban is megjelent, a magyar őshaza kérdéssel foglalkozik. Latin, görög és magyar szaktárgyakból nyert gimnáziumi tanári oklevelét ugyanez évben szerezte, tanári pályán Sepsziszentgyörgyön, majd Szabadkán működött.

Korán meginduló történeti, filológiai kutatásait a konstantinápolyi Magyar Intézetben eltöltött fél év termékenyíti. Innen hazatérve a Fővárosi Könyvtár keleti gyűjteményében teljesített szolgálatot, majd ismét gimnáziumi tanári állást töltött be. E korszakokból származó filológiai és történeti dolgozatai közül kiemelkedik az 1921-ben megjelent "Bulgarisch - ungarische Beziehungen in den V-XI Jahrhunderten" c. könyve, mely mindezülig alapvető és a tárgyalt korszak történelmi kutatásánál nem nélkülözhető munka. A következő évben tudományos kutatásai folytatására Bulgáriába utazott. A szófiai Régészeti Intézetben tartott előadásában hívta fel a figyelmet Madara történeti jelentőségére, kezdeményezésére indultak meg a nagyarányú feltárások. A madarai ásatásokon kívül Aboba Pliskán folytatta még legjelentősebb ásatásait. Ezek mellett a kirikai, kalugericai, mumdzilári és endzsei régészeti kutatásai jártak kimagasló eredményekkel. Bolgár, francia, magyar, német és török nyelven sűrűn megjelenő értekezéseinek tárgyköre a bolgár őstörténet, a bolgár-török műveltség problematikája. 1924-ben a debreceni egyetem a bizánci történeti irodalom filológiai feldolgozása tárgyköréből magántanárává habilitálja, 1931-ben a ny. rk. tanári címet nyerte el. A bolgár Tudományos Akadémia rendes tagjának választotta. A Régészeti Intézet rendes tagja. Bulgáriából több tudományos kutató és tanulmányutat tett Ausztriába, Olaszországba, Szerbiába, Romániába, Törökországba, Szíriába, Irakba és Perzsiába. Az útjain gyűjtött hatalmas anyag nagyban hozzásegítette ahhoz az átfogó tudományos perspektíva kialakításához, mely minden munkássága terén megnyilvánult.

Bulgáriai tudományos működése, melyet a bolgár régészet vezető egyéniségei, G.Kazarov és D.Detschew minden területen támogattak, olyan megbecsülést és lehetőségeket biztosított számára, hogy számtalan alkalommal nyújthatott segítséget a Bulgáriába került munkás, a Hitler-ellenes politikai meggyőződésükért vagy származásuk miatt üldözött honfitársainak. Politikai magatartásáért a Gestapo gátolta meg abban, hogy 1941-ben elfoglalja az ankarai hungarológiai tanszéket és csak nagy nehézségekkel tudott végre 1944-ben Isztambulba kijutni. Az Aja Szófia és a Top Kapu Szerály Múzeumokban dolgozik. Kutatásainak egyik fontos eredménye az a kéziratban hátramaradt műve, mely a török népek ijaról a régi eredmények-

kel szemben egyes fegyvertörténeti kérdésekben egészen új, jelentős ismeretekkel gazdagítja az ezirányú ismereteket.

1948-tól Budapesten, a Magyar Nemzeti Múzeumban folytatta munkásságát. A hazai régészeti feladatok közül eddig még nagyon kevésbé vizsgált területen fejt ki úttörő, a jövő kutatásainak is iránytszabó tudományos tevékenységet: a hazánk területén élő szlávok honfoglalást megelőző és a későbbi századok folyamán alakuló életét vizsgálja. Hatalmas történeti és filológiai felkészültsége biztosította számára, hogy Magyarország történetének ezt az igen fontos, jórészt még homályfedte problémáját sokoldalúan, széles áttekintéssel közelítse meg. Tervevete a szláv és magyar anyag corpus jellegű összeállítását, hogy a régészeti adatok feldolgozásán keresztül ismerje meg a honfoglaláskor itt talált és a magyarsággal együtt élő IX-XI sz.-i lakosság gazdasági-társadalmi életének elemeit. A nagyszabású anyaggyűjtés, "A honfoglaló magyarok és a magyar-szláv együttélés problémái" c. kéziratban fennmaradt könyve mellett az utolsó évek kutatási tevékenysége közül Zalaváron, Pribina pannoniai fejedelemségének központjában folytatott ásatásait kell itt említenünk. A feltárások eddigi eredményeinek előzetes jelentések formájában történt ismertetése is tükrözi tudományos módszerében megnyilvánuló történeti szemléletét, azt, hogy a régészeti emlékeket elsősorban a történész szemével nézte. A tárgyak nagy szeretetét, a kutatás érdekében kifejtett sokszor önfeláldozóan, fáradságot nem kimélő munkáját viszont azok ismerhetik csak teljes egészében, akik abban a szerencsében részesülhettek, hogy mint fiatal kutatók az utolsó évek kutatásaiban mellette, vele dolgozhattak. A jövő feladata, hogy tanításai, útmutatásai nyomán folytassuk azt a nagyjelentőségű munkát, melynek alapjait lerakta, de melyet befejezni már nem tudott.

Fehér Géza munkái.

/A teljes bibliográfiát nem sikerült összeállítanom/

1. Atelkuzu területe és neve. Századok 1913.
2. Mordvin határozók. Nyelvtud. Közl. 1916.
3. Megjegyzések a Theophanes Continuatus néven ismert történeti mű keletkezéséhez. Egyetemes Philológiai Közlöny XLI /1917/.
4. Die auf Skythien bezügliche Daten der ungarischen Kroniken. Kőrösi Csoma Arch. I. 1921.
5. Die Petschenegen und die ungarischen Hunnensagen. KCSA I. 1921.
6. A bolgár nép őstörténete. Turán IV. /1921./
7. Bulgarisch-ungarische Beziehungen in den V.-XI. Jahrhunderten. Budapest, 1921.
8. Ungarns Grenzen im IX. Jahrhundert. Ungarische Jahrbücher, 1922.
9. Magyarország határai Konstantinos Porphyrogenetos szerint. Századok, 1923.
10. Az ősbolgárok műveltsége. Szófia, 1924.

11. Az ősbolgárok műveltség emlékei. Izv.Balg.Arch.Inst.1925.
12. A madarai lovasról. Szófia, 1925.
13. A bolgár egyház hatása Magyarországon. Sb.Zlatarski.Szófia, 1925.
14. Az első bolgár fejedelmek névlajstroma. Godisn. na Balg. Narodn. Muzej. Szófia, 1926.
15. Az ősbolgárok temetkezési szokásai. Izv.Etn.Muzej VI /1926/. Szófia.
16. A bolgár egyház kísérletei és sikerei hazánkban. Száz. 1927.
17. A madarai lovas szikla-dombormű és magyar őstörténeti vonatkozásai. Ethn. 1927.
18. Esmedeme, kisin, kanar ősbolgár szavak megfejtése és ethn. magyarázata. Plovdiv, 1928.
19. A madarai lovas felirata. Szófia, 1928.
20. Die Inschrift der Reiterreliefs von Madara. Sofia, 1928.
21. Az ősbolgárok első megjelenése Makedóniában. A Küver név magyarázata. Makedonski Pregled IV /1928/.
22. A dunai bolgárok nyelvmaradványai. Izv.Balg.Arch.Inst.V./1928-1929/, Sofia.
23. Az ősbolgárok műveltsége. Szófia, 1929.
24. Protobulgarologia. Szófia, 1929.
25. Madarai ősbolgár emlékek és adalékok az ősbolgárok kultúrájához. Godisn. Narodn.Bibl. Plovdiv za 1927-1929.
26. Az ősbolgárok vallása. Otec Pajsij II /1929/.
27. Az ősbolgárok. Szófia, 1929.
28. Néhány szó az ősbolgárok hadügyéről. Szófia, 1929.
29. Az ősbolgárok nyelve. Ucil Pregled. Szófia, 1929.
30. Hunok-e a bolgárok. Ucil. Pregled. Szófia, 1929.
31. Le titre des Khans bulgares d'après l'inscription du cavalier de Madara. L'art Byzantin chez les Slaves. Uspenskij Eml. a Sorbonne kiadásában. Paris, 1930.
32. A tót osh, haszon szó bolgár-török eredetije. KCsa II /1930/.
33. A bolgár-török műveltség emlékei és magyar őstörténeti vonatkozásai = Les monuments de la culture protobulgare et leurs relations hongroises. Budapest, 1931. Arch.Hung.VII.
34. Kanitz Fülöp Félix a Balkán Kolumbusa. Budapest, 1932.
35. Kanitz Fülöp Félix élete és munkái. Szófia, 1933.
36. Írásos emlékek Madarában. Sbornik Madara I.Szófia, 1934.
37. Ásatásaim a mumdzsilári halmokban. Szófia, 1934.
38. Apropos des inscriptions protobulgares la basilique de Philippe. Bull. de Corresp. Hellenique. 1935.
39. A bolgár-törökök kapcsolatai a magyarsággal és a legújabb magyar őstörténetkutatás. Száz. 1935.

40. Attilas Sohn: Irnik. Ung. Jb. 1936.
41. Ásatásaim Kirikában. Szófia, 1936.
42. Die protobulgarische Titel Kanar. Bizantinische Zeitschr. 1936.
43. A bolgárok és magyarok műveltsége /törökül/. Istanbul, 1937.
44. Die Kultur der Türko-Bulgaren, Ungarn und den verwandten Völker. Istanbul, 1937.
45. A népvándorláskori népek műveltségének hatása Európára /törökül/.
46. Az ősbolgárok hadügye. Szófia, 1938.
47. Az ősbolgárok külkereskedelme. Rusze. 1939.
48. A bolgár-törökök szerepe és műveltsége. Budapest, 1939.
49. Az ősbolgárok történelmi jelentősége és műveltsége. Szófia, 1940.
50. Az ősbolgárok és a magyarok kapcsolatai Iránnal. Szófia, 1940.
51. Az ősbolgár hadsereg ruházata és fegyverzete. Szófia, 1942.
52. Magyarok és bolgárok. Budapest, 1942.
53. Bulgaren und Ungarn. Budapest, 1942.
54. A török Világtörténet számára: a/ A magyarok őstörténete, b/ A bolgárok őstörténete.
55. Tíz előadás az istanbuli egyetemen: a bolgár-magyar őstörténeti kapcsolatokról. Istanbul, 1946 /törökül/.
56. A nagyszentmiklósi kincsrejtély megfejtésének útja. Arch.Ért. 1949.
57. A zalavári ásatások előzetes jelentése 1951-52 évekről. Arch.Ért. 1953.
58. A IX-XI. századi hazai régészeti anyag kritikai kiadásához. Folia Arch. új folyam VI. 1954.
59. Les fouilles de Zalavár /1951-53/. Rapport preliminiere. Acta Arch. IV /1954/.
60. Avar-bizánci kapcsolatok és a bolgár államalapítás /oroszul/ Acta Arch. V. 1954.
61. Avar-bizánci kapcsolatok és a bolgár államalapítás. Arch.Ért. 1955 /1/.

Kéziratban:

1. A honfoglaló magyarok és hazai szlávok. Studia Slavica számára.
2. A honfoglaló magyarok és a magyar-szláv együttélés problémái.
3. A Kárpátmedence a IX. században.
4. Milyen lakosságot találtak a honfoglalók a Dunántúlon?
5. A keleteurópai népek ruházata és hatása a Nyugat öltözködésére.
6. A török népek ija.
7. A húnok régészeti hagyatékáról.
8. A mohácsi honfoglaló temető.
9. Zalavár monográfiájának előmunkálatai .

10. A IX.-XI. századi hazai régészeti anyag corpusának anyag -
gyűjtése és egyes értékelő részei.

Több honfoglaláskori és magyar-szláv történeti kapcsolatokat
tárgyaló kisebb cikk és néhány bírálat a magyarországi népván-
dorláskori és honfoglaláskori régészeti kutatás eddigi eredmé-
nyeire vonatkozólag.

Csemiczkyné Sós Ágnes

D Á N I G É Z A
/1895. - 1955/

Az Iparművészeti Múzeum Üllői-úti palotájának ormára, mint az utóbbi néhány évben annyiszor, újból fellendült a gyász-lobozó, hogy jelezze a múzeum egy újabb, ezúttal talán minden eddiginél fájdalmasabb, pótolhatatlanabb veszteségének bekövetkezését. Pedig az a név, amely ezúttal a gyászjelentésen szerepelt, nem volt általánosan ismert nemcsak a nagyközönség széles tömegei előtt, de nem régen talán még a szakemberek mindegyike előtt sem.

Dáni Géza, az Iparművészeti Múzeumhoz tartozó Nagytétényi Kastélymúzeum vezetője halt meg, hosszas szenvedés után, tevékeny és önzetlen életének hatvanadik évében, alkotóképességének töretlen birtokában, 1955. évi június hó 3-án.

Ki volt Dáni Géza? Nagytétényben, az általa annyira szeretett Tétényben született 1895 június 14-én. Bár szíve és hajlama a művészet, a művészettörténet felé vonzották, családja kívánságára gazdasági és kereskedelmi tanulmányokat végzett és a mezőgazdaság, illetve az avval kapcsolatos kereskedelem terén helyezkedett el. Lelkesedése, tudásszomja nem hagyta nyugodni és az első világháborúból visszatérve beiratkozott a budapesti egyetemre, hogy művészettörténeti tanulmányokat folytasson. Evvel megkezdte lankadatlan kutató tevékenységét, amely elsősorban Nagytétény és környékére, később Budapest távolabbi területeire és lassan az egész országra kiterjedt. Bár nem volt elsősorban a toll embere, nem egy tanulmánya jelent meg, leginkább az általa mindennél jobban szeretett Nagytétény helyi lapjaiban, de más szakorgánumok hasábjain is. Sokszáz oldalnyi tanulmány, jegyzet maradt kéziratban utána. De mindennél fontosabb az a nagyszámú, részben nevéhez fűződő, nagyrészt azonban nevének említése nélkül nyilvánosságra került felfedezés, amely neves műemlékeink, műtárgyaink szinte sorozatát tárta a nyilvánosság, vagy szaktudomány elé. Dáni csodálatos példája volt az önzetlenségnek. Őt a műemlék, a műtárgy megismerése, megmentése lelkesítette és sohasem gondolt arra, hogy e révén ő váljék ismertté. Hogy csak néhány kiemelkedő felfedezést említsek: ő állapította meg első ízben a nagytétényi /Campona/ castrum helyét, az ő kutatása nyomán bukkantak a nagytétényi templom falfestményeire, ő fedezte fel a nagytétényi Maulpertsch-képet, ő állapította meg és ásatásokkal igazolta a nagytétényi elpusztult Anna-kápolna fekvését, Dugonics András verssorai alapján felfedezte a kastély szinte egyedülálló rokokó al-secco falképeit, számos budapesti és Pest környéki szobor eredetét kutatta ki és ugyanannyit mentett meg az enyészettől, jelentéktelennek látszó, de összefüggéseiben annál fontosabb őskori, római-kori és középkori emlékeket kutatótt fel és mentett meg, a renaissance szobrászati emlékei éppúgy érdekelték, mint a Budától délre elterülő vidék néprajzi emlékei, a XVIII.sz.-tól napjainkig. A művészet sok korszaka széles skálája érdekelte. A mult mellett az élő művészet is, voltak

számbaveendő irodalomtörténeti, színháztörténeti felfedezései is. De mindennek középpontjában élete fő célja, lelkesedésének legfőbb tárgya állott: a kastély. A kastély szépsége gyermekkorától lenyűgözte, építése történetének feltárása, egykori pompájában való helyreállítása volt egész életének vezérlő gondolata. - Ezért fáradt, harcolt, kért, küzdött, pörölt, sokszor félreismerve, elhagyatva, de soha el nem fáradva. A kastély volt a célja, a kastély, melyet az ő lángoló szelleme álmodott meg, mint múzeumot, mint a dolgozó nép kincsét képező kulturális intézményt.

Mint annyi más hasonló esetben, amit megtagadott tőle a két világháború közötti korszak kultúrpolitikája, a felszabadulás váltotta be lelkes álmait. Kezdeményezését a Magyar Dolgozók Pártja Nagytétényi Szervezete magáévá tette és a Magyar Nemzeti Múzeum Tanácsának támogatásával a Földművelési Minisztérium illetékes osztálya vezetőjének együttműködésével 1949-ben létrejött az Iparművészeti Múzeumhoz tartozó Nagytétényi Kastélymúzeum, amelynek Dáni Géza lett a vezetője. A Kastélymúzeum fokról-fokra helyreállított termeiben artistikus kiállításaival nemcsak a környék, hanem Budapest és egész hazánk egyik legmegkapóbb hangulatú intézményévé vált, amely a barátok egész sorát szerezte meg a művészet és tudomány ügyének, igazolva Dáni terveinek helyességét, létjogosultságát. Tevékenységére egyre többen figyeltek fel, már senki sem tartotta fölényes mosollyal megszállott műkedvelőnek, hanem a magyar művészettörténész-gárda egyik, - a maga talán szándékosan szűkrefogott területén, - legelmélyültebb kutatójának. És vártuk tőle élete fő művének, a kastély építéstörténetének összefoglalását.

Élete célját nem érthette el. Mögötte voltak ugyan a küzdelemmel teli, a megnemértés miatt elkeserített évtizedek és ha még nem is valósult meg a kastély teljes helyreállítása, még nem nyilhattak meg a kastély újjáépített ragyogó termeiben a sokszempontú és változatos kiállítások mind, amelyeket Dáni ragyogó képzelete felvázolt, a cél biztosnak látszott és már hozzáfogott nagy műve megírásához, amikor sokáig titkolt, talán még magától is titkolt betegsége elragadta őt.

Betegségét titkolta, mert félt, hogy barátai pihenésre kényszerítik. Élete a munka volt, a kutatómunka, a népnevelő, oktató munka, a lelkes propaganda, barátok szerzése a Kastélymúzeum ügyének, a magyar emlékek és művészet ügyének. Üzemekben, diákoknak, tudományos nyilvánosság előtt egyaránt lelkesen beszélt és - egyaránt talált megértésre.

Ma még el sem tudjuk képzelni, hogy a művészetnek és lelkes munkakedvnek azon a páratlan szigeten, a Nagytétényi Kastélymúzeumban, melyet az ő elképzelése nyomán valósított meg népi demokráciánk múzeumpolitikája, ki tudja majd méltóképpen pótolni. De az kötelességünk, hogy munkáját folytassuk és hátrahagyott tudományos munkáinak megjelentetéséről gondoskodjunk.

Dobrovits Aladár

Budapest Főváros Tanácsa V.B.Népművelési osztálya és a budapesti
múzeumok együttműködésének kérdése

A dolgozók szocialista tudatának kialakításában, a szocialista termelés, a kultúra-problémáinak megismertetésében a népművelési munka legnagyobb részét az ismeretterjesztő előadások foglalják el. A múltban ezek az ismeretterjesztő előadások kevés szemléltetéssel, a különböző lehetőségek, film, helyszíni bemutatások, stb. elhanyagolásával folytak le. A közelmúlt években az ismeretterjesztés vonalán az előadások tartalmában és módszerében is jelentős változást okozott az a tény, hogy a tanácsok népművelési osztályai mindinkább gazdáivá váltak ennek a területnek. Budapesti viszonylatban különösen azóta mutatkozik nagy fejlődés, amióta a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat budapesti szervezete megalakult és a Fővárosi Tanács Népművelési osztálya a Társulattal karöltve az ismeretterjesztés legkülönbözőbb formáit dolgozta ki.

A múzeumok hatalmas segítséget jelentenek ebben a munkában. Mi a magunk részéről az elmúlt években nem éltünk ezzel a lehetőséggel és nem hívtuk fel kellőképpen sem az ismeretterjesztéssel foglalkozó előadók, sem pedig a nagyközönség figyelmét azokra a hatalmas lehetőségekre, amelyeket a múzeumok a felvilágosítás és nevelés terén nekünk nyújthatnak. Ez részben talán abból is eredt, hogy Budapesten csak a Budapesti Történeti Múzeummal törődünk többet, mint a Tanács kezelésében lévő múzeummal, míg a többieket még propaganda szempontjából is elhanyagoltuk. Nem egyszer szégyenkezve kellett megállapítanunk, hogy például a Nemzeti Múzeum Történeti múzeumának, vagy Természettudományi Múzeumának egyes kiállításait /Afrika kiállítás, József Attila kiállítás, stb./, melyekről az itt tartózkodó külföldiek állandóan elismerően nyilatkoztak, Budapesti lakói alig ismerik, némelyiknek a létezéséről még csak tudomásuk sincsen és az egyes kiállítások látogatóit csaknem kizárólag a tanuló ifjuság teszi ki, bár azok sem olyan mértékben, mint ahogyan az szükséges lenne. Komoly hibának tartom a tanácsszervek részéről, hogy a területükön lévő múzeumokat nem használják fel kellőképpen a munkásmozgalom harcainak bemutatására, a világról alkotott nézetek, materialista szemlélet-módjának kialakítására, haladó hagyományaink ismertetésével a hazaszeretet elmélyítésére, a műszaki jellegű kiállításokon pedig a technikai színvonal állandó emelésére, a képzőművészeti tárgyak bemutatásával politikai izlésük fejlesztésére, stb.

A Budapesti Fővárosi Tanács Népművelési Osztálya belátva ezeket a hiányosságokat, komoly mértékben hozzálátott ahhoz, hogy Budapest lakosságának kulturális fejlődését a múzeumok segítségével is előmozdítsa. Ezt elsősorban úgy kívánjuk elérni, hogy a Tanács kezelésében lévő Budapesti Történeti Múzeum tudományos és ismeretterjesztő propaganda munkáját tovább javítjuk, az itt folyó tudományos munkában a Budapest történetére vonatkozó kutatási munkát támogatjuk. Azt kívánjuk elérni, hogy ezen múzeum kiállításai világos képet adjanak az ország fővárosának, Budapestnek fejlődéséről, hogy méltó képet mutassanak be arról a városról, amelynek helyén nemcsak az ókorban volt szá-

mottevő település, de amelynek lakossága élenjárt a szabadságharcokban és különösen élenjárt a munkásmozgalom forradalmi harciban.

A Fővárosi Tanács és a kerületi tanácsok népművelési osztályainak igen komoly teendői vannak Budapest területén a minisztériumi kezelésben lévő egyéb múzeumok munkájának ellenőrzésében, valamint a múzeumok megfelelő propagálásában és felhasználásában is. Ennek érdekében július hónapban a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztályával karöltve a Fővárosi Tanács Népművelési Osztálya ankétot tervez. Erre az ankétra meghívjuk a kerületi tanácsok népművelési és oktatási osztályainak, valamint a szakszervezetek és DISZ. képviselőit is és ismertetni fogjuk előttük azokat a lehetőségeket, melyekkel a múzeumok hozzájárulhatnak mind az oktatási, mind a népművelési munka megjavításához.

Népművelési Osztályunk ismeretterjesztő csoportja II.félévi munkatervében egy olyan módszertani anyag elkészítése szerepel, melynek célja a népművelési apparátus dolgozóit felvilágosítani arról, hogy hogyan használhatják fel a múzeumok kiállításait az ismeretterjesztő munkában. Már több alkalommal felhívtuk a kerületi osztályvezetők figyelmét arra, hogy szervezzenek a nyár folyamán múzeumlátogatásokat és lépjenek érintkezésbe az egyes múzeumok igazgatóival, hogy ezen szervezett látogatások alkalmával azok megfelelő vezetőkről gondoskodjanak. Kiterjeszteni kívánjuk a többi múzeumokra is az "Ismerd meg Budapestet" mozgalommal kapcsolatosan bevált módszert, melynek során sikerült elérnünk azt, hogy a Budapesti Történeti Múzeum egyes kiállításait - ezek közül különösen a Vármúzeumot, az Aquincumi múzeumot - vasárnaponként tömegével tekintik meg az érdeklődő budapesti dolgozók. Így a Társadalom és Természettudományi Társulattal való közös megállapodás alapján május hónapban pl. megtekintették a budai várat, ezzel kapcsolatosan a Vármúzeumot. Ugyancsak május hónapban a régi Budapest, június elején pedig Óbuda múzeális emlékeit tekintették meg. És így tovább lehetne folytatni azokat a lehetőségeket, melyek ezen a téren adódnak. Azonban ehhez a munkához szükségesnek tartanám azt, hogy a nem tanácsai kezelésben lévő többi múzeum megfelelő propaganda anyaggal lássa el a Fővárosi Tanács Népművelési Osztályát és a kerületi népművelési osztályokat. Ez nemcsak azért szükséges, hogy mi magunk világosan lássuk az egyes múzeumokban folyó munkát, hanem szükséges ahhoz is, hogy megfelelőképpen mozgósítani tudjunk az ottani kiállítások megtekintésére. Egy jellemző példát szeretnék megemlíteni, hogy ezt mennyire elhanyagoltuk: a mi osztályunkon a Minisztériumtól csak egy-két fontos kiadványt kaptunk, azt is az utóbbi hetekben és még a mai napig is nélkülözzük a Nemzeti Múzeum, vagy Szépművészeti Múzeum egyéb igen fontos kiadványait.

A múzeumi munkát is nagymértékben segítené az, ha a múzeumok közelebb kerülnének a dolgozókhöz, megismernék a látogatók ezen kiállításokról alkotott véleményét, észlelnék az azokra való hatást.

A Tanácsoknak fontos feladata lenne azonkívül még az is, hogy a szakszervezeteket és egyéb társadalmi szerveket mozgósítva elvigyék a múzeumokba azokat a felnőtteket is, akik eddig keveset jártak, különös tekintettel a munkásosztály tagjaira, akiknek öntudatát, szakmai technikai tudásának és általános műveltségének a fejlesztését is nagymértékben elő tudjuk így segíteni.

Az elmondottakból látható, hogy amikor a tanácsi szervek a márciusi határozatok szellemében ismeretterjesztő munkájukat tartalom és módszer szempontjából egyaránt meg akarják javítani, gondolniok kell arra is, hogy milyen mértékben tudják ebbe bekapcsolni a területükön lévő múzeumokat is.

Haán György

MUNKÁSMOZGALMI ÉVFORDULÓK ANYAGÁNAK GYÜJTÉSE ÉS BEMUTATÁSA

A Magyar Munkásmozgalmi Intézet munkatársai Intézetünkhez kerülő irat, - fénykép- és tárgyi emlékanyagokból állandóan gazdagítják-, javítják az MMI múzeumait. Fölmerül a kérdés, milyen módon jutunk egyre újabb anyaghoz. Természetesen első sorban a munkásmozgalom régi harcosainak még birtokában lévő dokumentáció begyűjtésével. Gyakran megtörténik, hogy a Múzeum látogatói, a bemutatott anyag átnézése közben eszmélnek rá arra, hogy hiszen nekik is van odahaza, egyik, vagy másik eseménnyel kapcsolatos fényképük, ujságcikkük, jelvényük stb. Az is természetes azonban, hogy minden gyakorisága ellenére sem elégedhetünk meg az ilyen módon hozzánk jutott dokumentáció mennyiségével.

Az utóbbi hetekben támadt munkatársainkban az a gondolat, hogy a munkásmozgalom egyes kimagasló eseményeit - az eseményt megünneplő évforduló alkalmával - külön, a múzeum arányaitól függetlenül, lényegesen részletesebben mutassuk be és ezt az évfordulót használjuk fel ugyanakkor arra is, hogy a szóbanforgó eseményben annak idején résztvevőktől illusztrációs anyagot gyűjtünk. Ezt oly módon gondoljuk megoldani, hogy az évforduló napján, vagy előtte rövid idővel találkozóra hívjuk össze a munkásmozgalom régi harcosait. A találkozó eredményeképpen a számunkra sok hasznos és értékes tudnivaló mellett minden bizonnyal dokumentációs anyagot is tudnak rendelkezésünkre bocsátani. /Különös tekintettel éppen a tárgyi emlékekre, amelyek múzeumunk jellegénél fogva, még mindig aránylag kis helyet foglalnak el az események illusztrációjában./ Természetesen a résztvevők nagy számára való tekintettel, a megrendezendő találkozókön kívül az ujságok hasábjain is felhívjuk a figyelmet a készülő évforduló megünneplésére. Ezúton is felkérjük az elvtársakat arra, hogy az eddig féltve őrzött dokumentációs anyagaikat juttassák el hozzánk, és így tegyék mindenki számára elérhetővé.

Elsőnek az 1935-ös, hatalmas építőmunkások sztrájkjáról akarunk megemlékezni. A sztrájk kitörésének 20. évfordulóját ünnepljük július 25-én. Mielőtt rátérnénk a sztrájk múzeumunkban tervezett bemutatásának módjára és eszközeire, szeretnénk beszélni a

sztrájk jelentőségéről, amely miatt ki akarjuk emelni a munkásmozgalom folyamatos, történelmi ismertetéséből.

Gömbös Gyula miniszterelnökké való kinevezése, a magyar uralkodó osztálynak a totális fasizmus bevezetésére irányuló törekvését tükrözte. A demokrácia maradványai elleni támadás éle a munkásosztály és szervezetei ellen irányult. A már 1919 óta illegálisba szorított MKP mellett a szakszervezetek, sőt még a rendszer hű kiszolgálója az SZDP legalitása is veszélyben forgott. A Szociáldemokrata Párt vezetősége igyekezett a fasizmust mint csakis a polgárságot fenyegető veszélyt feltüntetni, és nem volt hajlandó egy lépést sem tenni a szakszervezetek függetlenségére támadó kormánytervek ellen, miután a kormánnyal való tárgyalásaik eredményeképpen ígéretet kaptak arra, hogy a fasiszta munkáskamrában is funkciójukban maradhatnak.

A Kommunista Párt politikájának legfőbb céljával a munkás egységfront megteremtését tűzte ki, amely a munkásszervezetek megvédésének is egyetlen útja volt. Jogosan "bélyegezte" meg egy bizalmas rendőrségi jelentés a szakszervezetekben az egységfrontért harcoló munkásokat kommunistáknak, kijelentve, hogy "az egységfront megteremtésére való törekvés tipikus bolsevik követelés."

A Kommunista Párt belülről igyekezett megteremteni az egységfrontot, felhívásai azonban a szociáldemokrata vezetők részéről válasz nélkül maradtak, de annál csattanósabb választ adtak maguk a munkások mind a szakszervezeteken, mind magán a szociáldemokrata pártszervezeteken belül. A Kommunista Párt tömegbefolyása növekedésének a szociáldemokrata vezetők úgy igyekeztek gátat vetni, hogy tömegesen zárták ki a baloldaliakat a szakszervezetekből és az SZDP-ből, nem mulasztva el a kizártak neveit gondosan közölni a Népszavában, hogy ilyen módon megkiméeljék magukat egy rendőrséghez való út fáradalmaitól, hiszen a nevek ismertetése feljelentéssel volt egyenértékű. De a lefogottak helyére újak álltak, így eredménytelennek bizonyultak a szoc. dem. vezetőknek ezek a módszerei is, amihez különben az ellenforradalom 25 éve alatt mindvégig hűek maradtak. "Elfelejtették" közölni 1935 februárjában a szakszervezetek államosítására vonatkozó törvényjavaslatot, amelyet Gömbös véleményezés végett juttatott el Peyerekhez - és "elfelejtették" mozgósítani a munkásságot ellene. Peyerek csak a szakszervezeti vezetőkkel ismertették a javaslatot, de "szigorú diszkréciót" kötöttek a lelkükre. Így a munkások csak a kevésbé diszkrét miniszterelnök egyik választási beszédéből értesültek a szakszervezetek önálló létének megszüntetésére, - olasz típusu fasiszta munkáskamara megteremtésére, - a sztrájktilalom életbeléptetésére vonatkozó tervekről.

A munkásság a legnagyobb eréllyel és határozottsággal kelt szervezetei védelmére. A szakszervezetek megvédésének jegyében folyt le az ellenforradalom időszakának egyik legnagyobb sztrájkja, - a tizezres tömeget felölelő, - 4 hétig tartó, - építőmunkás-sztrájk.

1935 július 18-án az Építőmunkások Országos Szövetségének székházában a MEMOSZ-ban a szakszervezet szervező bizottsága ülést tartott. Az ülésen bejelentették, hogy benyújtották az építőmunkások bérkövetelését a Munkaadók Szövetségének és a kormánynak. Elhatározták, hogy ha 24-én déli 12 óráig nem kapnak választ, kimondják a sztrájkot és 25-ike reggelén már nem áll munkába építőmunkás.

A nyitott szemmel járó munkások nem sokat vártak a benyújtott kérvénytől. Ettől a kormánytól nem is igen volt sok várni való. Jellemző tisztánlátásukra, hogy a beadvány elküldésével egyidejűleg már gyűjtőiveket is osztottak szét a sztrájkba lépők támogatására. A tények igazolták ezt a pesszimizmust. 25-én az építő munkások tömegesen hagyták ott munkahelyüket és a rendőrségi jelentés idegesen cáfolta, hogy első nap rögtön 4-5.000 építő munkás szüntette be a munkát, mint ahogy ezt a polgári lapok ijedtükben megírták.

Hiába igyekeztek a kapitalisták minden inast, napszámost malteros ruhában az épületek homlokzati fala elé küldeni, mintegy a burzsoázia megnyugtatóására: a sztrájkolók száma napról-napra nőtt. A sztrájk más szakmákra, így a téglagyáriakra, asztalosokra, Pécs, Salgótarján, Szolnok munkástömegeire is kiterjedt. Sztrájkoltak a malterhordó asszonyok, sztrájkolt a falu-ról alighogy felkerült kb. 2.000 segédmunkás. Először történt meg az építőiparban, hogy tanult és tanulatlan munkás egy akarrattal, egy célért küzdjön politikai pártállásra való tekintet nélkül.

Hiába hozatták föl vidékről a munkanélküliek tömegét, akiket a falujokban már azzal fenyegetett a bíró és a jegyző, hogyha nem állnak munkába megvonják tőlük a téli inségakció filléres juttatásait - volt falú, ahol a pap is erről prédikált - a pályaudvaron már sztrájkoló munkások várták és világosították fel őket, hogy az igazi bűn a testvérárulás és ők most nagyon közel járnak ehhez. A sztrájkban résztvevők száma legmagasabbra éppen abban az időszakban emelkedett, amikor a legtöbb sztrájk törött hozták fel vidékről. Ahol a meggyőzés nem használt, ott a sztrájkolók erőszakkal szedték le az állványokról a munkásárulókat, bár állandó rendőrségi karhatalom őrizte a sztrájk törőket. Még így is megtörtént, hogy maga az építésvezető kergette le az állványokról őket, mert nem mertte vállalni érettségét.

Az uralkodóosztályok rémülete egyre magasabbra csapott, hiába írták napról-napra a polgári lapok, hogy a sztrájk már véget ért, már nincs sztrájkoló építőmunkás. A rendőrségi jelentésekből kitűnik, hogy Hetényi "főkapitány úr" még azt is szükségesnek látta, hogy a három évvel előbb meggyilkolt kommunista vezetők, Sallai Imre és Fürst Sándor sirját is karhatalommal őriztesse.

Pedig nem álltak az uralkodó osztályok egyedül, segítettek őket a Szociáldemokrata Párt, a Szaktanács áruló vezetői, akik a festők és épületlakatosok sztrájkját megakadályozták, a kubikusokét még csirájában elfojtották, a más szakszervezetek támogatását kérő baloldali munkások neveit megtudni igyekeztek, a sztrájkbizottságot pedig, a sztrájkolók egy jól sikerült tüntetése után megfenyegették, hogy legközelebbi hasonló esetben megvonják a hozzájuk befizetett gyűjtés kifizetését. Szakasits külön magához hívatta a sztrájkbizottság vezetőit és igyekezett rábeszélni őket arra, hogy hagyassák már abba "ezt az értelmetlen" sztrájkolást. Nyilván nem számolt azzal, hogy kudarcot vall, mert még a megbeszélés előtt leadta a lapoknak a megnyugtató hírt: "A sztrájk befejeződött." A vasas szakszervezet titkára maga leplezte le ennek az egész munkásáruló politikának a mechanizmusát. Amikor Szakasits a leghevesebben tiltakozott a vasas munkások követelése ellen, hogy csatlakozzanak a sztrájkoló munkástestvéreikhez, és a munkások emlékeztették rá, hogy

az építőmunkások gyűlésén ennek éppen az ellenkezőjét mondotta - elnéző mosollyal oktatva válaszolta: "Másként beszélünk kifelé és másként egymás között."

Végül valóban sikerült szívós politikájukkal célt érniük, elgáncsolni azt a sztrájkot is, mint már annyit a munkásmozgalom történetében. Augusztus 21-én visszaáll a rend és nyugalom, visszamennek állványaikra a munkások, jogos bérköveteléseiket nem teljesítették. Megvalósult a munkaadóknak az a kívánsága, amit a sztrájkolóknak adott válaszukban hangsúlyoztak: "nem akarjuk, hogy a munkabérek végtelenségig való emelésével, még nagyobb legyen a különbség a munkanélküliek és a dolgozók élet-nívója között."

Az 1935-ös építőmunkássztrájk nem érte ugyan el a bérkövetelések teljesítését, de megakadályozta a hatalmas tömegmozdulástól megrémült burzsoáziát, a munkásság szervezeteinek megsemmisítésében, Gömbös ideiglenesen kénytelen volt a fasiszta típusú munkás kamarák felállításáról lemondani.

10.000 munkás 4 héten át állta a burzsoázia ostromát, száz- ezres munkástömegek tudatába vitte bele az osztályharcos munkások politikájának helyességét. Százerek előtt mutatta meg, milyen hatalmas erőt jelent csak egyetlen szakma munkássága is, ha egységfrontba tömörül. Végül a szolidaritás sztrájkokkal, gyűjtésekkel a munkásság egészét egy lépéssel közelebb vitte az egységfront megteremtéséhez és ezzel a győzelemhez.

Tekintettel arra, hogy a magyar munkásmozgalom története oly gazdag hősi harcokban, a múzeum 18 terme nem elégséges ahhoz, hogy - bármilyen jelentőségű legyen is az 1935-ös építőmunkássztrájk - az általunk elképzelt részletességgel az időrenden belül meg tudjuk oldani bemutatását. Ezért a magyar munkásmozgalom története múzeum előterében helyezünk el vitrineket az összegyűjtött anyag számára.

Korabeli röpiratokkal, ujságokkal, irat- és fényképanyagokkal kívánjuk bemutatni a sztrájk lefolyását és tanulságait, így a KMP-nek a szakszervezetek védelmében kiadott rajzos röpiratait, a Párt akkori illegális lapjának a "Kommunistá"-nak a sztrájkokkal foglalkozó cikkeit, a Szakszervezeti ellenzék felhívásait, a sztrájkolókkal való szolidaritási harcra, a Vörös Segélynek a bebörtönzött építőmunkások és családjaik megsegítését követelő illegális cikkeit, az uralkodóosztályok rémületét tükröző rendőrségi jelentéseket, a szociáldemokrata vezérek osztályáruló politikáját leleplező iratokat stb.

Hogy az általános ismertetésen túlmenően a látogatók közelebb kerülhessenek a korhoz, jobban érezzék a kor levegőjét, kiállítunk néhány a sztrájkban résztvevő harcos visszaemlékezését, a Sztrájk Ujságot, a sztrájkutanya fényképét, az építőmunkásoknak azt a röpiratát, amelyet olyan házak kapujába helyeztek el, ahol sztrájkötörők laktak, az építőmunkás szakszervezet évtizedek harcait végigkísérő néhány zászlóját stb.

Az 1935-ös építőmunkás sztrájk bemutatása után még ebben az évben hasonlóképen fogunk megemlékezni az 1930 szeptember elsejei tüntetésről, mely a magyar proletariátus legnagyobb megmozdulása volt a két világháború között. Végül meg szeretnénk ünnepelni - ilyen módon is - az első orosz forradalom kimagasló harci tettét, az 1905 decemberi moszkvai fegyveres felkelés 50.

évfordulóját mind a Szovjetunió Kommunista Pártja Története Múzeumban, mind a Magyar Munkásmozgalom Története Múzeumban, - itt természetesen elsősorban az 1905-ös forradalom magyarországi hatását ismertetve.

Reméljük, hogy terveink megvalósítása előmozdítja múzeumaink dokumentációs anyagának gazdagítását és hozzájárul ahhoz is, hogy a munkásmozgalom kiemelkedő fegyvertényeit minél szélesebb körben megismertessük.

Fónagy Ivánné

Az ujjaépülő Közlekedési Múzeumról

A volt Közlekedési Múzeum romos városligeti épületén hónapok óta bontási és átalakítási munkálatokat végeznek. Tervek szerint a Múzeum helyreállított gyűjteményének egy részét még ebben az évben állandó kiállítászerű bemutatásban közkinccsé, a közönség részére hozzáférhetővé teszik. Időszerű, hogy ebből az alkalomból ismét felvessük a magyar műszaktörténeti múzeum megoldásra váró kérdését s részletesebben foglalkozzunk a Közlekedési Múzeum ujjaszervezése terén eddig végzett munkával.

I. A műszaktörténeti múzeum jelentősége.

Az évek múlásával, a technika rohamos fejlődésével párhuzamosan a tegnap még korszerű műszaki vívmányok elavulva egyre nagyobb mennyiségben válnak a műszaktörténet emlékeivé. Ahogy távolodunk a XIX. század technikai forradalmától, egyre nagyobb szükség van arra, hogy a szaporodó technikai vívmányok változatos típusainak megőrzéséről, a műszaki kultúra emlékeiről intézményes gondoskodás történjék. Minél fejlettebb a műszaki kultúra, annál nélkülözhetetlenebb egy olyan intézmény, amelynek feladata a műszaki emlékek megmentése, összegyűjtése és a fejlődés dialektikus szemléltetése.

Ilyen intézmény világszerte a műszaktörténeti, vagy politéchnikai múzeum, amelynek hivatása a technika fejlődésének, mindenkori állásának, várható perspektíváinak és népgazdasági szerepének szemléltető ábrázolásával a tömegek tudásvágyának kielégítése, dolgozóink nevelő és oktató jellegű szórakoztatása. Különösen szükség van műszaki múzeumra napjainkban, amikor a szocialista fejlődés folytán a tömegek technikai érdeklődésének kielégítése, a műszaki műveltség színvonalának emelése kultúréletünk egyik súlyponti feladata. Létrehozását nemcsak a műszaki körök, hanem fiataljaink és dolgozó tömegeink is egyre jobban sürgetik, hiszen ez utóbbiak a műszaktörténeti ismereteken keresztül közelíthetik meg legjobban a korszerű műszaki eszközök, gépek titkait.

A felszabadulás előtt hazánkban a műszaki múzeum ügyét meglehetősen elhanyagolták. Voltak fel-fellobbanó kezdeményezések, létesültek műszaki és ipartörténeti gyűjtemények, rendeztek hosszabb-rövidebb ideig tartó műszaki kiállításokat, de szomorú tény, hogy a sokfajta múzeum, képtár, mácsarnok, könyvtár s egyéb kultúrintézmény mellett a gazdasági és kultúréletünk egyik alapját képező technikának, valamint a fejlődését ábrázolni hivatott műszaktörténeti múzeumnak állandó otthon nem biztosítottak. A világháborúk viszontagságai között a nehezen összegyűjtött emlékek is szétszóródtak s nagyrészt elpusztultak. Ily módon szocialista kultúréletünk feladata lett, hogy emlékeink összegyűjtésével megvessük az új szocialista műszaktörténeti múzeum alapjait.

Az első lépések már megtörténtek. Az 1954. évi 4. sz. törvényerejű rendelet minden intézmény részére kötelezővé tette a műszaki emlék jelleggel bíró tárgyak /gépek, épületek, okmányok, rajzok, képek, szerszámok stb./ bejelentését. A Népművelési Minisztérium illetékes osztálya a bejelentett tárgyakat nyilvántartja, megőrzésükről, állaguk megővéséről gondoskodik. A megindult gyűjtőmunka során máris számtalan műszaki emléket sikerült a pusztulástól és elfeledéstől megmenteni.

Az elmúlt évtizedek a technikai fejlődést is történeti perspektívába helyezték. Ennek következtében a műszaki tudományok körében kialakulóban van egy új tudományág, amelynek célkitűzése a technika jelenségeiben mutatkozó törvényszerűségeknek fejlődéstörténeti vizsgálata, a technikai vívmányok gazdasági, politikai és kulturális hatásának tanulmányozása. Ez az új tudományág a műszaktörténet, amelyet mélyrenyúló gyökerek fűznek az egyetemes és tudománytörténethez, ezek szempontjai és módszerei rá nézve is érvényesek. Egyik érdekes sajátossága ennek az ismeretanyagnak, hogy az iránta megnyilvánuló érdeklődést kizárólag irodalmi úton, szöveggel és képekkel tökéletesen kielégíteni igen nehéz. Műszaki tárgyak ugyanis természetben vagy kicsinyített modellekben való bemutatás útján minden leírásnál és ábrázolásnál ékeesebben szólóan szemléltethetők. Ezért műszaktörténeti irodalmunk, bár örövendetesen fellendülőben van, szintén nem nélkülözheti sokáig a műszaki múzeum és dokumentációs intézmény támogatását. Hasonló okok miatt különféle tudományos és ismeretterjesztő körök is egyre több megnyilvánulás fészegeti a műszaktörténeti múzeum kérdését s bizonyos, hogy az életrehívására irányuló törekvéseket előbb-utóbb siker fogja koronázni.

II. A régi Közlekedési Múzeum.

A felszabadulás előtti műszaki jellegű gyűjtemények között legnagyobb jelentőségű a Közlekedési Múzeum volt. Az 1896. évi milleneumi kiállítás közlekedési csarnokának állandósítása útján keletkezett s mind alapításának idejét, mind gyűjteményének gazdagságát illetően világviszonylatban is az első ilyen jellegű, egyébként is ritka, intézmények között foglalt helyet.

Az eredetileg csupán a milleneumi kiállítás céljaira készült s múzeumi célokra csak a következő években átalakított szép kupolás épület Budapest városképeinek jellegzetes tartozéka lett. Izlésesen berendezett kiállítási termeiben s a környező parkrészleten több mint 2100 kiállítási tárgy, illetve közlekedési emlék gyönyörű panorámája fogadta a látogatót.

A vasúti gyűjtemény volt a leggazdagabb. Fénypontja a vasúti járművek mintáinak 1:5 méretarányú, műszakilag hiteles, pompás csoportja volt. Szinte lenyűgözte a szemlélőt a Magyarországon használatos mozdonyok szép modellsorozata. Hasonlóképpen érdekes volt a sok vasúti személy, teher, szolgálati és postakocsiminta. A vasúti forgalmi szolgálat hőskorának légkörét idézték vissza a régi harangjelző készülékek, a vasutak első idejéből való kosárjelzők, az 1847. évi táviró és az 1871. évi kezdetleges távbeszélő készülékek. Mindezeket a vasúti járműjavító műhelyek különböző gépészeti berendezéseinek, vasúti felépítményi anyagoknak, jelző és biztosító berendezéseknek mintákból és eredeti tárgyakból összeállított gazdag gyűjteménye egészítette ki. Figyelemreméltó volt a vasúti hidak, viaduktok mintáinak csoportja. Az egész vasúti gyűjteményt színes, eleven keretbe foglalták a művészi elrendezett képek, festmények, tervrajzok, vázlatok, építkezési emlékek, engedélyokiratok, menetjegy és fuvarlevél - gyűjtemények, vasúti egyenruhák, stb.

A folyam és tengerhajózást különböző hajóminták, eredeti nagyságú hajózási felszerelések, folyam és kikötőszabályozási tervek, térképek, domborművek, grafikonok ábrázolták. Sok fénykép és egyéb hajózási tárgy utalt a magyar tengerhajózás emlékeire. Érdekfeszítő kép tárult a szemlélő elé az Alduna szabályozásának munkálatairól.

A postai gyűjteményben a posta és távirdahálózati térképek, postacimtablák, egyenruhák, mérlegek, a legelső magyar postautó, bélyegsorozatok és egyéb postafelszerelési tárgyak voltak láthatók.

A közúti közlekedés csoportjában hidminták, úthálózati térképek, régi lóvasúti kocsiminták, útépitési emlékek s a Múzeum előterében a régi Lánchíd eredeti szerkezetének elemei vonták magukra az érdeklődést.

A légi közlekedés gyűjteményében a repülés hőskorának emlékei hirdették a magyar aviatikusok úttörő küzdelmeit. Megragadták a figyelmet a csarnokok magas légterében felfüggesztve, mintegy "repülve" bemutatott eredeti repülőgépek. Ezek közül különösen említésre méltó a Horváth Ernő és Zsélyi Aladár által szerkesztett első magyar kísérleti gépek egyike, továbbá az első magyar hadirepülőgép, valamint az 1931-ben az Atlanti Óceánt átrepült s a következő évben Olaszországban szerencsétlenül járt "Justice for Hungary" repülőgép roncsai. Ezekon kívül számos repülőgép motor, alkatrész és repülőgépminta tájékoztatta a látogatókat a légi közlekedés technikájának, főképpen a magyar repülés ügyének fejlődéséről.

A Múzeum könyvtárában és olvasó termében a közlekedéstechnika irodalmának több ezer kötete, tervrajzok, vázlatok, kéziratok, okmányok, gyűjteménye állt a látogató közönség rendelkezésére. Az eredeti okmányok között volt, többek között, Kossuth Lajos 1846. és 1847. évi levelezése a Vukovár-Fiume-i vasútvonal előmunkálatai tárgyában.

Messzire vezetne a gyűjtemény részletesebb ismertetése. Elegendő értékét annyiban összefoglalni, hogy a múzeum technikai jellege, a sok újszerű, érdekes kiállítási tárgy, mindvégig lekötötte a szemlélő érdeklődését s nagymértékben fokozta a kibontakozóban lévő általános technikai műveltség színvonalát. Nem csoda, hogy a Múzeum a második világháború előtt a főváros leglátogatottabb gyűjteménye volt. Látogatóinak száma meghaladta az évi

százezret.

A második világháború pusztításának a Közlekedési Múzeum is áldozatul esett. Többszöri bombatalálat folytán az épület kétharmada, gyűjteményének több mint háromnegyedrésze elpusztult. A megmaradt darabok is megsérültek.

III. Az ujjáépítés munkája.

A Múzeum személyzete, a közlekedés ujjáépítésének sok más, fontosabb feladatai között némileg magárahagyva, hősies munkával fogott hozzá a romok eltakarításához, a gyűjtemény megmaradt anyagának megmentéséhez és a sérült kiállítási tárgyak helyreállításához.

Az 1947. évi közlekedési kiállítás megszervezésében a Múzeum dolgozói már tevékenyen közreműködnek és a kiállításra a Múzeum sok régi modelljét állítják helyre. Ezekkel és a kiállítás céljaira készült, később szintén a Múzeum leltárába került többi tárgyakkal vetették meg az ujjászervezendő Múzeum gyűjteményének alapjait.

1951. évben a Múzeum ügyvitelének ellátását a Vasúti Tudományos Kutató Intézet vette át s feladatává tették a Múzeum szocialista szellemű ujjászervezését is. Ettől kezdődően a kiállítási tárgyak helyreállításának üteme meggyorsult, sőt új tárgyak beszerzésére is sor került. Ma már a kiállításra kész állapotba hozott tárgyak száma több mint ezer, pénzbeli értékük sok millió forint, kulturális értékük pedig felbecsülhetetlen.

A gyűjtemény helyreállítására és továbbfejlesztésére irányuló munkában messzemenően érvényesültek a korszerű szocialista múzeológia és kiállítási technika elvei.

A múzeumok feladatának ugyanis a múltban általában csak azt tekintették, hogy valamely tárgykör történelmi és kulturális anyagát összegyűjtsék és megismerését lehetővé tegyék. Nem törekedtek a gyűjtemények oktató célzatú, világos csoportosítására, az ismeretek átfogó ábrázolására. A tárgyak bemutatásán kívül a gyűjteményeknek sokkal több mondanivalója nem volt. Ez jellemezte a Közlekedési Múzeum gyűjteményét is, amelynek anyaga az eredeti kiállítás tárgyain túlmenően, ajánlékozások és ötletszerű beszerzések alapján gyűlt össze.

A szocialista kultúra azonban mélyebbre ható igényeket támaszt a múzeumokkal szemben. Törekvése az, hogy a kiállítások legjellegzetesebb vonása az oktató célzat legyen. Kiállításai a jelenségeket, magas színvonalú kiállító művészettel, dialektikusan, fejlődésükben és mozgásukban, okaik és környezetük szemléltetésével mutatják be. A szocialista múzeológia célja az, hogy a látogató a kiállított tárgyakban gyönyörködjék, amellet bővült látókörrel, ismeretekben gazdagodva hagyja el a kiállítási termet. A kiállítás technikája mondanivalóját olyképen tárja a szemlélő elé, hogy a lényeges és lényegtelen elemek a rendszerezett anyagból, a feliratok útmutatásával, vezető tájékoztatása nélkül is önállóan szemléltethetők legyenek.

Fenti célok megvalósítása érdekében a Közlekedési Múzeum ujjászervezési munkája kapcsán az egyes közlekedési ágak történeti fejlődésének bemutatására, rendszeres műszaktörténeti

kutató munkával kiállítási tervek és szövegek könyvek készülnek. Ezek nyomán lesznek az egyes kiállítási tárlatok összeállíthatók, ahol az ábrázolt tárgykör fejlődésére, a kiállított tárgyak jelentőségére feliratok, képek, rajzok, összehasonlító grafikonok stb. fognak majd utalni.

Az oktató célzat a régi gyűjtemény helyreállításában is fokozottabban érvényesült. A helyreállított járműmodellek jellegzetes szerkezeti elemeit sok esetben a burkolat felmetszésével tették láthatóvá.

Néhány kiállítási tárgynál a szerkezetek üzemi viselkedését, az alkatrészek mozgását kézi, vagy villamos erejű meghajtó szerkezetekkel tették bemutatathatóvá. Különösen érvényesült ez az elv a robbanómotoroknál, ahol a felmetszett motorház valamennyi szerkezeti elem mozgási állapotát megfigyelhetővé teszi. Az egyik fogaskerékű mozdony helyreállított 1:5 méretarányú modellje például 10 méter hosszú pályán elektromotoros meghajtás útján mozgásbáhozva mutatja a mozdony üzemkötési működését.

A MÁV legújabb beszerzésű korszerű járműveinek 1:10 méretarányú mintái izlées üvegszekrényekben már nemcsak a múltat, hanem a jelent, sőt a jövő fejlődést is ábrázolják. Ott látjuk közöttük a 600 LE Diesel villamos mozdony mintáját, a 130 LE Diesel elektromos mozdony mintáját, a legújabb típusú teherkocsi mintákat és egy korszerű fűtőkazánkocsi mintáját. Ezeknek alvázszerkezeteit a kiállítási üvegszekrénybe ötletesen, alúlról beépitett tükrök teszik láthatóvá.

A régi 1:5 méretarányú modellek aránylag igen magas előállítási költsége miatt az új beszerzésű mintáknál fokozatosan áttérnek az 1:10 méretarányra. Az így elérhető megtakarításból gyorsabb ütemben fejleszthető a gyűjtemény s nagyobb súlyt lehet helyezni a műszaki fejlődést képviselő szerkezeti elemek szemléltető bemutatására. Ugyanis fontos ujjászervezési elv az is, hogy az ábrázolt tárgyak külső képét mutató modelleken kívül minden fontosabb fejlődési fokot, lényeges szerkezeti vagy elvi újítást, bemutatásra érdemes jellegzetes tárgyak, rajzok, fényképek stb. képviseljenek. Így például a MÁV Cak sorozatú személykocsijának 1:5 méretű alvázszerkezete kocsiszekrény nélkül, mint önálló kiállítási tárgy mutatja majd a korszerű személykocsi alvázat, a jármű általános képét ilyen esetben rajzzal, vagy fényképpel lehet szemléltetni.

A kiállítás iránti érdeklő és nagy mértékben növelhető lesz azzal, ha egyes berendezések, járművek, alkatrészek, különösen az eredeti nagyságban megőrzött műszaki emlékek, mint például egy-egy fejlődési korszak első vagy utolsó példányai oly módon kerülnek majd kiállításra, hogy a látogatók által kipróbálhatók, szerkezeti elemeik mozgathatók lesznek. Így állították helyre például az 1890-es évekből származó első budapesti közúti villamos vasúti kocsik egyikét.

A korszerű múzeológia a dialektikus szemléltetés érdekében a történeti fejlődés, a múlt és a jelen bemutatásán kívül a jövő fejlődés irányainak érzékeltesítésére, sőt a statikus ábrázolás mellett a jelenségek dinamikájának szemléltetésére is törekszik. A közlekedés jelenségeit tehát nemcsak passzívan, a tárgyak egyszerű bemutatása útján, hanem azok népgazdasági szerepének hangsúlyozásával akarja látogatói elé tárni.

A közlekedési ágak népgazdasági szerepét a dialektikus áb-

rázolás statisztikai adatok, grafikonok, rajzok, képek útján szemléltetheti. A dinamikus ábrázolás másik módja a közlekedési üzemek munkafolyamatainak mozgó modellekkel történő érzékeltetése útján valósulhat meg. Ez utóbbi cél érdekében - távolabbi lehetőségként - felmerült az automatikusan működő, mozgó modellrendszerek létesítésének terve. Így tanulságos módon szemléltethető lesz például egy nagy vasúti rendezőpályaudvar üze me, amelynél a közlekedő személy és tehervonati szerelvények az önműködő térközbiztosító berendezések működését, vágányfékes gurítódombok a vonatok összeállítását, korszerű rakodó berendezések kocsik ki és berakodását automatizálva, mozgásukban szemléltethetik. Mindez ügyesen elrendezve, a valóságot hűen utánozva, alkalmas lehet arra, hogy a szemlélő a kb. 1:30 méretarányú modellek útján általános képet kapjon a vasút lüktető munkájáról, fogalmat alkothasson a jövő fejlődés irányairól, a vasútüzemi munka automatizálásának nagy terveiről.

Az ujjászervezésben a Közlekedési Múzeum korábbi gyűjteményének aránytalanságait is igyekeznek kiküszöbölni. Gondot fordítanak arra, hogy új tárgyak beszerzésével a közlekedés valamennyi ágazata mielőbb arányosan képviselve legyen. Az ország különféle múzeumaiban és intézményeiben, valamint a közlekedési vállalatok birtokában lévő közlekedéstörténeti jelentőségű tárgyakat és emlékeket felkutatják s nyilvántartásba veszik. Ahol szükséges, gondoskodnak a további megóvásról.

A gyűjtemény arányossága érdekében a gyűjtés körét intenzíven kiterjesztették a hajózás, a közúti közlekedés, főleg pedig a közúti gépkocsiközlekedés emlékeire. Ezek voltak a korábbi gyűjtemény legjobban elhanyagolt területei s ezekben volt legnagyobb a pusztulás.

Az Autóközlekedési Tudományos Kutató Intézet támogatásával sikerül a beolvasztásra váró selejtezett régi gépkocsik közül sok autótörténeti szempontból nagy értéket képviselő tárgyat felkutatni. Ezek egyrésze kiállításra kész állapotban, szemléltető, metszetes kivitelben, már figyelemre méltó mértékben ábrázolja a magyar gépkocsiközlekedés hőskorát. Kiemelkedik közülük az 1898-as évekből származó első Oppel-Darracq egyhengeres, négyütemű motoros személygépkocsi és az 1908-1910-es évekből származó, - a magyar gépkocsigyártás első termékeit képviselő, - Csonka-féle láncmeghajtású teher, valamint személygépkocsi alváz. Mindezek a még helyreállításra váró gépkocsikkal és alkatrészekkel oktató módon szemléltetik majd a gépkocsi-technika fejlődését és igen alkalmasak lesznek a napjainkban egyre nagyobb tért hódító gépkocsiközlekedési ismeretek terjesztésére.

Új tárgyak képviselik a magyar folyami és balatoni hajózás, valamint légi közlekedés emlékeit is. Jelentős mértékben gazdagodott a hidminta gyűjtemény is.

A gyűjtemény helyreállításával és gyarapításával párhuzamosan gondot fordítottak a kiállításra kész tárgyak porosodás és korrozio elleni védelmére is. Már sok értékes modell van impozáns, kiállításszerű bemutatásra alkalmas üvegszekrényben elhelyezve.

Tovább, sokáig lehetne még sorolni az ujjászervező munka eddig elért eredményeit, de elegendő jelentőségét annyiban ösz-

szefoglalni, hogy a közel 30 millió Ft. értékű gyűjtemény, -bár még hiányos, hiszen tárgyainak száma alig éri el a régi gyűjtemény felét- már, némi kiegészítéssel, igen szép és érdekes állandó műszaki kiállítás anyagát képezheti. A kiegészítésre a korszerű és a közlekedési technika jövő fejlődését ábrázoló anyag szempontjából általában a gyűjtemény arányossága érdekében, főképpen a vízi és légi közlekedés körében, volna szükség. A kiegészítés a közlekedési intézmények és egyéb szervek /gyárak, Honvédség, Repülő szövetség stb./ birtokában lévő tárgyak össze- gyűjtésével nagyobb anyagi áldozat nélkül megoldható lenne. Így a Múzeum megnyitásának legnagyobb akadályát ezidő szerint nem annyira a gyűjtemény, hanem az állandó kiállításra alkalmas helyiségek hiánya képezi. Ugyanis a gyűjteményt egyelőre a múzeum-épület ideiglenesen befedett északi szárnyában, az u.n. hosszú csarnokban raktárszerűen tárolják, ahol a közönség számára hozzáférhetetlen.

IV. Az új Közlekedési Múzeum.

A romos múzeumi épület eredeti formában történő helyreállítására eddig részben a közlekedés ujjaépítésének sok más, fontosabb feladatai miatt, részben pedig azért nem kerülhetett sor, mert a területre a fővárosnak városrendezési célokból szüksége lesz. Az épület kupolás részét, miután a lehulló törmelékek élettveszélyt idéztek elő, a közelmúltban lebontották. Az elbontott helyiség pótlásául a hosszocsarnoki rész északi szárnyát ideiglenesen befedik, a csarnok déli végéhez pedig ugyancsak ideiglenes jellegű toldaléképületet létesítenek.

Az épület részbeni lebontása és a már kiállításra alkalmas nagy értékű gyűjtemény hasznosításának kérdése előtérbe hozta az új Múzeum mielőbbi megnyitásának egyre halaszthatatlanabb feladatát. Kézenfekvő ugyanis, hogy az előttünk álló műszaktörténeti feladatok sorában először ezt, a már a múltban is létezett, gazdag hagyományokkal és kész gyűjteménnyel rendelkező műszaktörténeti intézményt, kell szocialista szellemben ujjaszervezve kultúránk közkincsévé tenni.

A szocializmus alkotásaihoz méltó új Közlekedési Múzeum épület térigényére végzett számítások azt mutatják, hogy legalább 15-20 ezer négyzetméter kiállítási területre volna szükség, ami mintegy 3 holdnyi területen, három pavilonszerű kiállítási épületben és egy-két röptető nyílt csarnokban volna megvalósítható. Budapest városrendezési terveiben a Múzeum jövő épületének helyét ilyen értelemben Lánymányoson, a Petőfi hid budai hídfőjének közelében már ki is jelölték.

Ilyen nagyméretű, nemzedékek közlekedési kultúrájának igényeit kielégítő intézmény teljes felépítését és berendezését csak több évre ütemezve lehet elképzelni. A megvalósítás első szakaszában az egész épületkomplexum mintegy két harmada volna elkészítendő s ekkor kerülhetne sor a Múzeum valamennyi közlekedési ágazatot képviselő gyűjteményeinek megnyitására. A második szakaszban befejezendő volna az építkezés s a továbbiakban a gyűjtemény fejlesztése, valamint a berendezés tökéletesítése jelenthetné e legfontosabb feladatokat. Az ilyen méretekben megvalósítandó intézmény kb. 80 millió forint értékű beruházást igényelne, viszont kultúrtörténeti jelentősége és értéke messze felülmúlná az érte hozott áldozatokat.

Jól tudjuk, hogy ilyen nagyszerű tervek megvalósítására jelenlegi viszonyaink között, amikor a vasútfejlesztés és a közlekedés korszerűsítése terén még igen sok a fontosabb teendő, sajnos belátható időn belül nem kerülhet sor. A Múzeum meglévő gyűjteményének közkinccsé tétele azonban egyre elődázhatatlanabb, sürgős feladat, amelynek ideiglenes megoldására mindenképen lehetőséget kell találni.

Ezért merült fel az 1955. évi felszabadulási emlékünnepek kapcsán az a gondolat, hogy az évforduló megünneplésének közlekedési vonatkozásban legmaradandóbb és legméltóbb formája a Közlekedési Múzeum anyagából állandó kiállítás szervezése, illetve a Múzeum megnyitása lenne. E terv megvalósítása érdekében a régi múzeumépület egyelőre lebontásra nem kerülő hosszú csarnokát a közeljövőben kívül belül kitatarozzák, kiállításra alkalmas állapotba hozzák. Itt nyitják majd meg, a gyűjtemény egy részének állandó kiállítászerű bemutatásával, - ideiglenesen - a múzeumot. E megoldás mellett csak a helyhiányában ki nem állítható vagy még helyreállításra váró tárgyak tárolására alkalmas helyiségekről kell gondoskodni. Az erre vonatkozó tárgyalások még folyamatban vannak, de a terv megvalósítása nem látszik megoldhatatlannak.

A múzeum fenti elgondolásoknak megfelelő ideiglenes megnyitásával mindenestre elérhető, hogy a gyűjtemény még ebben az évben közkinccsként szolgálhassa szocialista kultúránk ügyét. Időnkénti átcsoportosítással, célkiállítások rendezésével biztosítható, hogy a gyűjtemény, - a szocialista múzeológia célkitűzéseinek megfelelően-, mindig friss, újszerű, érdekes és oktató jellegű legyen s alkalmazkodjék a látogatók igényeihez, általános vagy szakmai műveltségük színvonalához. A megnyitó kiállítás tervei most vannak összeállítás alatt, így azokról szólni még korai volna, a lényeg az, hogy az elgondolások megvalósításával a Közlekedési Múzeum újjászervezésének kérdése egyenesbe lendül s az állandó kiállítás megnyitása hatalmas lépés lesz nemcsak a múzeum életében, hanem általános műszaktörténeti feladataink megvalósításában és ezáltal szocialista kultúránk fejlődésében is.

A technikai műveltség terjedése, a műszaktörténet iránt fokozódó érdeklődés előbb utóbb elkerülhetetlenné teszi mind a Közlekedési Múzeum, mind a Magyar Műszaktörténeti Múzeum ügyének végleges rendezését. Tudjuk, hogy az intézkedésre hivatottak átérzik a feladat kultúrpolitikai jelentőségét, a nemes cél Pártunk és Kormányunk vezetőit egyaránt lelkesíti és tettekre sarkalja. Hálás szerep, történelmi feladat, hiszen a technikai műveltség színvonalának emelése, a tömegek tudásvágyának kielégítése, dolgozóink oktató és nevelő módon való szórakoztatása, szocialista kultúrpolitikánk egyik legszebb célkitűzése.

Kiss László

J E G Y Z E T E K A K I N A I M U Z E U M O K K I -
Á L L I T Á S A I B Ó L I L

/Az első rész megjelent a M ú z e u m i H i r a d ó 1955.
jan-febr. számában./

I X . C S A N G S A .

Régészeti szempontból Csangsa és közelebbi-távolabbi környéke igen nagy fontosságú. A huszas évek végétől kezdődően nagyon sok leletet szolgáltatott, amelyek alapján a Harcoló Államok Korának /i.e.kb.481-221/ viszonyait, kultúrális és művészeti eredményeit, sokkal szélesebb perspektívában, nagyobb jelentőségűnek látjuk. A meglepően gazdag anyagból is kiváltak a totem jellegű, fából faragott emberfigurák /felöltött szarvasagancsokkal, kiöltött és hasig érő nyelvvel/, továbbá a lakkfestésnek az ornamentális megoldásokkal kezdődő és sokszínű figurális kompozíciókig való eljutásának számtalan emléke. Az utóbbi években talált leletek közül talán elég, ha most a legrégebbi kínai festményre utalok/ a rajza megjelent a Múzeumi Híradó 1954 május-juniusi számában, 2.ábra/, valamint a pekingi Történelmi Múzeum tavalyi nagy régészeti kiállításán szereplő bambusz-pálca-lapokra tussal irt feliratokra. Ezek is a legkorábbiak a maguk nemében.

Az akkori Cs'u államnak ezek az emlékei javarésztben sajnálatos módon elkerültek Kinából és ma főleg az amerikai és japán köz-, és magángyűjteményekben láthatók. A felszabadulást megelőző idők viszonyainak megfelelően az ásatásokat a régiségkereskedők által felbérelt zúgkutatók végezték, így magától értetendő módon, az egyes tárgyaknak sem pontos lelőhelyét, sem leletköri körülményeit nem ismerjük.

A Kultúr-park szerepét is betöltő Forradalmi Hősök Parkjának dombtetőjén álló Múzeum ottjártam idején /1954 okt.29./ még a látogatók részére nem nyílt meg. Megnyitását erre az évre tervezik. Cai Csi San, Cai Yung Sen és Yang Csi Tsan kartársak azonban a legnagyobb előzetekénységgel nemcsak a kiállítási munkák befejezése előtt álló termék során vezettek végig, hanem a legújabb ásatások leleteivel is megismertettek.

Rendkívül tanulságos volt végignézni a múlt év augusztusában feltárt Yang Csia-san M006 sír gazdag leleteit /azóta már előzetes jelentésben megjelent a Wen-wu ts'an-kao tzu-liao c. folyóirat 1954 decemberi számában/. Ez volt az első Cs'u sír, melynek teljes leletanyagát láthattam. Nagyszerű állapotban maradt meg a hatalmas fakoporsó, a fej felüli részt leszámítva, három oldalán belső lapokkal ládaszerűen leválasztott fülkékkel, amelyekben a kísérő tárgyak feküdtek. A koporsó mélyére fektetett faragott deszka itt is jó állapotban maradt meg/ egy hasonlót l. a Múzeumi Híradó 1.számában, 3.ábra/. Az előkerült festett lakkdobozokat egyelőre víz alatt tartották, hogy a vetemedésüket elkerüljék. Legtöbbjén a benyomott pecséték írásjelei még jól olvashatóak. További leletek: festett díszítésű fedeles a-

gyagedények, füstölő, fából faragott figurák /zenészek, táncosok stb./, egy totem-jellegű mellszobor, tükör, és végül, de nem utolsó sorban, újabb feliratos bambusz pálcalapok, összesen 37 db, mindegyik rendszerint egy vagy két írásjellel. Egyes pálcák ékalakú bevágásai jól bizonyították, hogy eredetileg egybefűzve, tekercset alkottak. A sir legvalószínűbb datálása az i.e.III.század vége.

A termekben már elhelyezett, vitrinekbe rakott, vagy állványokon tárolt kiállítási darabok között nagyon sok kiemelkedő, fontos darabra találtam.

Leletek tanúlsága szerint a Sang-Yin-kori kultúra emlékei elkerültek erre a vidékre is. A Csou-korszak eleje egy nagyméretű /kb.60 cm-es/ tsun-nal képviselt, amelyet, többek között négy juh-protome díszít. A Harcoló Államok korabeli tükrök fejlődését nagyon jól illusztrálják a kiállított darabok, különösen a legkorábbi, még hátlapjukon díszítetlen példányok tanúlságosak. A termelőeszközök közül a tokosbalták ezen a vidéken, egészen a Han-korszak elejéig még bronzból készültek. A Han-kori sirba helyezett, agyagból készített és más házmodellek igen sok variációjukban tanulmányozhatók. Sőt, olyan más vidékeken alig ismeretes példányokra is találtam, amelyekben élethűen ábrázolták a mindennapi munkát is, pl. rizs-ésépelést. Az általános kerámia-történet szempontjából érdekes, hogy az edénybe bekarcolt egymást váltó egyenes és hullámvonal díszítés a Han-korszak kerámiájában megtalálható, rendszerint három egyenes /párhuzamos/ vonal között elhelyezett két hullámvonal összetételében. Korábbról is ismeretes volt ez a díszítési mód, festett megoldásban. A kerámiánál tartva, a kiállítás még további érdekes anyagot is szolgáltatott. Így pl. a T'ang-kor idejéből /618-906/ származó, Csangsa környékén feltárt, fehér csészeket és tálakat. Az agyagfal maga is fehér, a máznak, egyes esetekben, a fehérje leghalványabban krémszínű, vagy kékes tónusú. A csészek pereme, négyes-ötös tagozódással, virágszirom-levél kiképzésű. Érdekes, hogy a csészek egyikén - másikon, a fenék is mázzal fedett. Az egyik nagy tál fenekébe a kuan írásjelet találtam bevésve, úgy látszik ezek a darabok a palota használatára készültek. A T'ang-kori barna és zöldmázas darabok között egy kisméretű, háziszentélyhez készült "Fo-kutyát" is láttam, tudtommal ez a legkorábbi példány. Az Öt korszak idejéből /906-960/ nagyon érdekesek a magas tetejű úrnák. Rendszerint mázzal borítottak. Legtöbbjük igen gazdagon díszített, felrakott figurákkal. Az egyikben pl. a fedél tetején kis pavillont lehet látni, a fedél oldalán, a halotti áldozat bemutatását, az oltár két oldalán álló papokkal és zenészekkel. Az urna testén két sárkány és emberfejű kígyó látható.

A Múzeum egy másik, a domb alján álló épületében ásványgyűjteményt, és hangszertárat mutattak meg. Az utóbbi teljesen kitöltött egy jókora termet. Értékes T'ang és Szung-kori /960-1278/ cs'in-eken/ asztalra helyezett 7 húros pengető hangszer/kivül olyan ritkán látható hangszereket is őriz, mint pl. a jü /tigris testébe foglalt zengő fapálcák sorozata/. Kiegészítésként a régi, ünnepi táncokhoz tartozó felszerelésekből, mint pl. pajzsok, kardok, tollasvégű és sárkányfejes pálcák, stb. is sokat tartalmaz ez a nagyon tanúlságos gyűjtemény.

X. Szian. Történeti Múzeum.

Nevét legújabbban, 1954-ben változtatták meg, előzőleg Északnyugati Történeti Múzeumnak nevezték. Kína egyik legjelentősebb és bizonyos szempontból legrégebbi múzeuma. A korábban confucionista templomban a feliratokkal ellátott emlékköveknek százait helyezték el. Így a klasszikusoknak 1190-ben 114 táblára felvéselt könyveit. Innen kapta a múzeum elődje a Pei-lin nevét, magyarul Feliratos emlékkövek erdeje. Ez az inkább irodalmi hangzású név használatban mind a mai napig megmaradt és hozzátehetem joggal, mert emlékköveinek számával és jelenségével messze felülmúlja Kína többi múzeumait. Ez érthető is, i. e. 1028-tól az i. u. 1127-ig, tehát 2155 éven keresztül Szian-ban, vagy közelében volt - az átmeneti és zavaros politikai időket leszámítva - Kína legfőbb, vagy egyik fővárosa. Szian fénykorát a T'ang korszakban élte, ekkor Csangan néven az akkori világnak legnagyobb városa volt. Szépségének, gazdagságának híre eljutott Ázsia minden részébe. Narvon sok idegen fordult meg benne, sokan ott is telepedtek meg. A kereszténység emlékét hirdető híres nesztoriánus felirat köve ugyancsak itt, ebben a múzeumban látható. A többi híres köemlékkel együtt publikációkból nagyon jól ismeretes, de meglepett, hogy a legtöbb felirat datált, milyen hasznos kronológiai támpontot nyújt a T'ang-kori diszitóművészet fejlődéséhez.

A múzeum kiállítása több épületben van elhelyezve. A díszes belső kapún áthaladva, a hosszú előkert két oldalán húzó-dó nyitott folyosó sor a buddhista szobrászat emlékeinek elhelyezésére bizonyult a legalkalmasabbnak. Hasonló gazdag szobrászati anyagot ugyancsak nem lehet látni más kínai múzeumban. A legtöbb buddhista emlék és a Szui /581-618/, valamint a T'ang-korszakból való.

A belső udvarban legelőször egy szabadban álló, hatalmas méretű, kb. 210-220 cm magas, bronz harang állított meg. 711-ben készült a C'ing Lung Kuan nevű taoista templom részére.

A régészeti kiállításon láthattam, hogy Szian vidéke már a Sang-Yin kultúra hatáskörébe tartozott. Szemben Csangsa vidékével, itt már a Harcoló Államok korában a termelőeszközök /ásós papucs, tokosbalták, stb./ vasból készültek. Uj, 1954-ben előkerült lelet egy kocsikerék teljes bronz tengelye, felületének nagy részén gazdagon diszitve.

Az agyagból készült, különböző kori sirfigurák egy külön múzeum csarnokot töltenek meg. A Harcoló Államok korából, 1951-ben előkerült egy figura-pár /hivatalnokok, összeérő ruhaujjal/, nagyon hasonlítanak a sirba tett fafigurákhoz, ruházatban, megmintázásukban. Egyedül álló lelet és igen fontos fejlődési szempontból. A Han kort egyaránt képviselik a méltóságteljes nagy méretű figurák és a kisebb méretűek, melyeknek megmintázása rendszerint sematikus. A Wei-koriak közül népvándorláskori szempontból azok voltak érdekesek, amelyeken az akkor használt nyil- és ijtegezt lehetett jól kivenni. Az ijtegezt az öv baloldalán viselték, lefelé keskenyedett és felül kiállt belőle az ij felső, nyúlvánnyal ellátott íve. A nyiltegez a jobb kar mögött csüngött; alul elkerekített, nagyjából lantalakú volt. A kisebb, festett

sirfigurák jó része feltétlenül a népművészet kategóriájába vonható alkotás. A T'ang-korból érdemes három évszámmal datált sirt ismertetni. A 642-ből való figurái festettek, részben arannyal és stilusokban még nagyon hasonlatosak az Északi Csou-korszak /i.u. 556-581/ figuráihoz. A 748-ból való sírban olyan figurák kerültek elő, amelyeknek vörös agyagját még fehér fedőfestéssel húzták át. / Az ilyen sirfigurákat hamisították a legtöbbször. / A 850-ből való figurák közül a lovak feje aránytalanul kicsi, de a mintázásuk erőteljes. A női figurák ruháit zöld és piros színben alapozták, a mintát több szinnel festették rájuk. Nagyon szép darabok képviselték a Yüan, vagy Mongol-korszakot /1260-1367/. Jelentőségük annál nagyobb, mert ezek az új leletek bizonyították be először, hogy a sirfigurák szokása a mongol megszállás éveiben sem szűnt meg. Az anyag színe sötétszürke, majdnem fekete. Lovasok, férfiak és nők figuráin az akkori viselet pontosan tanulmányozható. Rájuk figyelve, az járt az eszemben, hogy így találkozhattam Marco Polo kortársaival. Egyik sír ezek körül is datált, 1326-ra.

Innen a bronzok csarnokába mentünk át. Itt is nagyszemű anyagot láthattam. Egy nagyobb méretű, 1942-ben talált t'ing felirata 2x100 jelből áll. A Szung-korban újra felelevenítették a bronzoknak arannyal és ezüsttel való berakásának korábbi, a Harcoló Államok, Han-kor eleji gyakorlatát.

A kert egyik részében, befalazva találtam a Tai Tsung császár siremlékéről származó, méltán világhírű csatáló-reliefeket, az eredetileg hatból négyet, mert kettő, ahogy elmondták 1914-ben, Amerikába, a philadelphiai egyetem múzeumba került. A császár a csatákban alóla kilőtt kedvenc páripáinak kívánt emléket állítani. A halálos sebet okozó nyilakat is gondosan kifaragták. Lerajzoltam a kengyeltípust; hosszúfülű, kerek, kengyelek tartoztak a ló felszereléséhez.

A kisebb méretű kőemlékek sorában nagyon jelentősek a térképek. A T'ang-korból két kis töredék maradt fent, az egyik a Palota keleti szárnya, a másikon a belváros egy része látható. A Déli Szung-korszakban, tehát már a mongol megszállás idején, 1131-ban készült Kina térképe, a kő mindkét oldalába bevésve. Ezek a kőrajzok pacskolatok révén nyilván a sokszorosítást is lehetővé tették.

Wu Pei-lun igazgató és első munkatársa, Fen Wen-po, sziani négy napos tartózkodásom alatt állandóan a legnagyobb előzékenységgel kalauzoltak és a segítségemre voltak. Fen Wen-po még az akkor kiállításon nem szereplő, saját maga készítette, tun-huangi és szinkiangi falfestmények másolatait is rendre megmutatta.

XI. Kaifeng. Múzeum.

Kaifeng egészen a legutóbbi időkig Honan provincia első városa volt, míg most a székhelyt Csengcsou-ba helyezték, át, mert az, vasúti csomópont lévén, sokkal jobban fejleszthető. Így a kaifengi múzeum még egyelőre Honan Múzeum nevet viseli, de szó van arról is, hogy a múzeumot átviszik Cseng-

osouba. Erre annál inkább is sor kerülhet, mert a múzeum épülete meglehetősen rossz állapotban van. A század elején fából épült, nyugati stílusban, de úgy látszik, nem gondos kivitelezésben. Akkor közigazgatási főiskola volt, aminek fenntartását a Cs'ing dinasztia bukása szükségtelessé tette. Akkor gondoltak arra, hogy jó lenne benne múzeumot felállítani. A szervezési munkákhoz 1923-ban kezdtek hozzá és 1928-ban megnyithatták a múzeumot, amely így a legelső kínai nyilvános múzeumok közé tartozik.

A Csou-kori nagy bronzlelet együttesek /Hui Hszien, Hszün Hszien, stb./ a szakirodalomból jól ismeretesek. Ezekről talán itt felesleges is szólnom. Inkább röviden az újabb, utolsó néhány évben előkerült leletekről szólok, amelyeket a külön megrendezett, alkalmi kiállításon láttam.

A Sang-Yin korszakot az anyangi és csengcsoui leletek képviselik. Az előbbi, világhírű lelőhelyet itt csak alkalmi, szórványos leletek képviselik, tekintve, hogy a rendszeres ásatások anyagát a Kínai Tudományos Akadémia pekingi régészeti intézetében dolgozzák fel. Csontból készült nyílhegyeket, hálónehézékeket, kőkéseket láthattam. Nagyon szépek a csontból készített hajtók, végükön madárfejjel, vagy alakkal, ritkábban állatalakkal /kos/. A csengcsoui leletek újabban kerültek az érdeklődés előterébe, mert jelentőségüket egyre világosabban láthatjuk, egy részt korban valamivel megelőzik az anyangi leleteket, másrészt pedig nagyszerűen bizonyítják a kőkor átmenetét a bronzkorszakra. A két nagy lapockacsont jóslás céljaira készült, de még írásjeleket nem véstek rájuk. A kőtárgyak közül nem egy bizonyítja, hogy ezek formáit utánozták bronzban. E 1953-évi sirlelet elősegíti annak rekonstruálását, hogy a bronzbaltákat hogyan erősítették nyélbe. Nagyon szépek a ceremóniáknál használt hosszú és gondosan csiszolt kőkések.

A Csou-korszak középső periodusából, a Tavasz és Ősz időszakából való az 1953-ban Csa Hszienben napvilágra került bronzlelet: két szegletes és fedeles pan, egy ting, két szögletes ho. Ezeket a szabályos edényalakokat még két füles fazék egészítette ki.

A híres Csin falú melletti lelőhelyet egy jade-korong képviselte.

Ugyancsak a Harcoló Államok korabeli leletek közül még a csengcsouikat kell kiemelni. Jade-ből készült övkapcsok a bronzokéhoz hasonló formákat mutatnak. Az anyagból készült kacsa szárnyait ki lehetett emelni a testből. Szürke fala a következő színekkel festett: sötétvörös, sárga és fehér.

Horváth Tibor

KIÁLLÍTÁSRENDEZÉSÜNK JÖVŐJE

=====

Szemléltetés természettudományi kiállításainkon

Szunyoghy János hozzászólása

A különböző szakterületek kiállításai egy alapvető tulajdonságban megegyeznek: mondanivalójukat eredeti tárgyak bemutatásával igyekeznek élvezetesebbé, tanulságosabbá tenni. Ez az alapvető követelmény különösen érvényes a természettudományi kiállításokra, ahol az eszmei mondanivalók hitelességét bizonyítják az eredeti tárgyak.

Hogyan valósították meg régi és újabb kiállításokon ezt az elvet?

A régi természettudományi kiállításokon, leginkább rendszertani csoportosításban, nagytömegű eredeti tárgy fogadta a tanulni-vágyót, a szűkszavú latin és magyar fajnév mellett legfeljebb a gyűjtési adatok feltüntetésével. Szekrényekben zsúfoltan sorakoztak az azonos rendbe, vagy családba tartozó fajok és alfajok. Származástani jelentőség, gazdasági vagy egészségügyi vonatkozások és sok más hasznos egyéb szempont mind rejtve maradtak a nagyközönség előtt, mert erre utalást, magyarázó szöveget sehol sem talált. E régi kiállítások a bemutatott eredeti tárgyak tömegével igyekeztek hatni. A madarak és emlősök hosszú sora sablonos, szinte azonos mozdulatban: merev vi-gyázállásban volt kiállítva. Az egyhangúságot csak elvétve szakította meg egy-egy kisebb méretű dioráma.

Ez a kiállítási technika - tehát a normál mozdulatban tömött állatok sokasága - rendszertani kiállításokra nagyjából ma is megfelelő.

A II. világháború után rendezett természettudományi kiállításaink már túlnőttek a csupán rendszertani bemutatásokon. Új szempontok, új mondanivalók és korszerű kivitelezés jellemzik ezeket s kétségtelenül jelentős haladást jelentenek a mult-hoz képest.

Az első, ami általában feltűnő ezeken a kiállításokon, a rendszertani szemlélet és szemléltetés háttérbe szorulása. Ma sok nagy élőkép fogadja a nézőt és az anyag általában újszerű csoportosítása. A kiállítások mondanivalójában az evolúciós szemlélet, a biológiai jelenségek és a gazdasági vonatkozások bemutatása figyelmet lekötő és tanulságos módon nyilvánul meg.

A technikai kivitelezés a bemutatás sokrétűségére törekszik, nagyobb számban jelentkeznek kiállításainkon a rajzok, fényképek, különböző táblázatok és grafikonok. Kevesebb lesz viszont a kiállításokon az eredeti tárgy, a sok grafika és fény-

kép alkalmazásával plakátstílus-szerű megoldások felé hajlik a kivitelezés iránya. Az ilyesfajta megoldás szerintem éppen olyan hibás véglet, mint a régi kiállítások anyagzsúfoltsága.

Ezért úgy látom, hogy a szemléltetés - anyagbemutatás - terén ma sincs még megnyugtató megoldás. Ma is fennálló kiállításaink jó részében pl. Szegeden, Székesfehérváron, Pécsen, olyan formában próbálták megoldani a tömegbemutatást, hogy "diorámákat" készítettek úgy, hogy nagytömegű madarat raktak egymás mellé egy bizonyos terepre, arra való hivatkozással, hogy ez egy élőkép. Ez igen kényelmes megoldás szak- és technikai tekintetben egyaránt, de semmiképpen sem célirányos, mert hamis képet állít a néző elé akkor, amikor egymás közelségét kerülő vagy nem tűrő állatok békés együttesét mutatja a valódi, örökös harcból álló élet helyett. Ezt a tudománytalan kiállítási módot a kiállításrendezés lehetőségei közül mindenképpen törölni kell.

Nem egy kiállításunkon szép és a tudományos igazságot is szemmel tartó élőkép látható ma már. Ezeknek nagy közönségsikere van. Úgyesen kiválasztott tájrészlet a maga eredeti állat- és növényvilágával, illetőleg ennek jellemző kivonatával minden műzeumlátogatóra nagy hatást gyakorol. Felnőttek és gyermekek legszívesebben és legtartósabban éppen ezeket az élőképeket szemlélik, ahol együtt láthatják az egymás mellett, esetleg egymásból élő állatok közösségét, beállítva természetes élőhelyükbe. Nagy kár, hogy a nagyobb méretű élőkép előállítására rendkívül költséges. Emellett nagy területet is igényel, ezért alkalmazása nem mindenütt lehetséges. A természettudományos anyag túlnyomóan élőképszerű feldolgozásának jelenleg ezek az igen komoly akadályai. A mutatkozó nehézségek ellenére sem nélkülözhetjük őket teljesen, legfeljebb a költségek kiméltése érdekében kisebb méretű vagy megoldásukban olcsóbb kivitelű diorámákat kell alkalmaznunk, természetesen olyan módon, hogy vonzerejük ne csökkenjen.

Ahol arra mód és alkalom kínálkozik, éljünk tehát azzal a lehetőséggel, hogy kis méretű diorámák beiktatásával élénkítjük a kiállítást. Viszont nem szabad sokat összezsúfolni belőlük egy teremben, vagy esetleg "dioráma-termet" létesíteni, ügyes elosztással valamennyi kiállítási teremnek kell belőle juttatni.

A dioráma helyes alkalmazását a következő példán tudnám szemléltetni: A ragadozó madarakat mind szemléltetési, mind oktatási szempontból jól elhatárolt egységes falfelületen ajánlatos együtt bemutatni, hangsúlyozottan külön választva a hasznos és káros fajokat. Így egymásmellett látja a különböző formákat, a vadász, az erdész, a mezőgazda, a tanár, a tanuló stb. s így jobban emlékezetükbe vésik a felismerést elősegítő faji bélyegeiket. Fényképekben megadhatók a madarak jellegzetes bélyegei, grafikonokon a hasznos és káros ragadozó madarak szerepe a természetben. Táplálkozásuk bemutatására kiállíthatjuk az egyes madarak köpeteit, gyomortartalmát, utalással ezek vizsgálatának faunisztikai jelentőségére, stb., stb. Az egész kiállításrész élénkítését jól szolgálja egy kisebb méretű /pl. 50x50x30 cm-es/ dioráma ügyes elhelyezése, ami a tárgyalt ragadozó madarak egyikét, pl. egy ágon ülő, csukott szárnyú karvalyt ábrázol, mely éppen egy hasznos éneklőmadarat tép szét. Ez a megoldási mód minden állatcsoportnál keresztül vihető különösebb nehézségek nélkül.

A növények egyes bemutatása mellett ma már szintén a növénytársulások ábrázolása felé haladunk. Ezt is élőkép, vagy é-

lőképszerű megoldással lehet leginkább elérni. A növénytársulások bemutatására igen alkalmasnak látszik Baksai Leona múzeológus még nem nagyon ismert elgondolása. Ő egyszínű, vagy színesen, de pasztellszerűen elmosódottan megfestett háttérben - ami deszkára húzott papirosra készülne, tervezi elhelyezni a préselt, de eredeti színét megtartott növényeket olyan formán, hogy a nagyobb növések a kép előterében, a kisebbek pedig a háttérben foglalnának helyet. Ez a megoldás tulajdonképpen egy művészi hatású tájképet ad, amelyben a távlatot adó háttér, a környezet, leheletszerűen finoman festett, így az előtérben elhelyezett növényeken van a hangsúly és a szemlélőt elsősorban a növények ragadják meg. Az egész képet üveg borítja, üveglap és a háttér közé vannak rögzítve a növények. Érdekes és újszerű megoldás ez, melynek alkalmazását természettudományi kiállításainkon feltétlenül ki kell próbálni. Javasolom, hogy a jövőben kisebb és nagyobb mértékben egyaránt, mint a növénytársulások bemutatásának legolcsóbb és igen szemléletes módját gyakran alkalmazzuk. A kép esztétikai zavartalansága érdekében a növények mellé csak számok kerülnek, a magyarázó szöveg a keret alsó peremére.

Rövid lélegzetű megjegyzésem összefoglalásaként ismételni kívánom: természettudományi kiállításainkon a hangsúly az eredeti tárgyak bemutatásán legyen. A fénykép, a rajz csupán a tárgyak magyarázásának segédeszköze lehet, tehát szerepük alárendelt. Hibás az olyan természettudományos kiállítás, ahol a fénykép és grafika dominál az eredeti tárgyakkal szemben.

...

M U Z E U M O K

=====

a Nagy Szovjet Enciklopédia fenti címszó alatt megjelent szövegének fordítása./XXVIII.kötet, 493-509.old., szerzők: Ignatjeva V.N. és Kruszman B.V./

MUZEOLÓGIÁN a múzeumok létesítésével és működésével foglalkozó tudományt értjük. A múzeológia a múzeumokkal összefüggő elméleti, gyakorlati és történeti kérdésekkel, valamint a múzeumok építészeti megoldásával és berendezésével kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik. Ellentétben a burzsoá múzeológiával, mely javarészt szűk korlátok közé szorított szakmai és műszaki kérdéseket vizsgált, a múzeumokkal foglalkozó szovjet tudomány a legnagyobb jelentőséget a politikai és tudományos ismeretek terjesztésével kapcsolatos feladatoknak tulajdonítja; ezeket a feladatokat kiállítások rendezésével, múzeumi vezetések szervezésével, tanácsadással, előadásokkal, tudományos és ismeretterjesztő kiadványokkal /múzeumi közlemények, katalógusok, vezetők, képalbumok, füzetek stb./valósítja meg. A múzeológia legfontosabb célkitűzéseire tartozik továbbá a gyakorlati múzeumi munka tudományos alapelveinek részletes kidolgozása, mint pl. a múzeum anyagának kiegészítése, leltározása, műemlékek konzerválása, restaurálása és tudományos alapon

való osztályozása, katalogizálása és bemutatása /kiállítása/.

MUZEUM /görögül muzeion /a múzsa szóból/ a muzsáknak szentelt templom/ - alatt olyan intézményt értünk, ahol történeti okiratokat, a szellemi és anyagi kultúra emlékeit, műtárgyakat, természeti kincseket, stb. rendszeresen gyűjtenek, kezelnek és kiállítanak. A Szovjetunióban és a népi demokráciákban a múzeumok tudományos és ismeretterjesztő tevékenységet fejtenek ki. Megkülönböztetünk: szakmai, táj-, és emlékmúzeumokat. Szakmúzeumok a kiállított tárgyak természete szerint a következők: természettudományi, történeti, művészeti, irodalmi, színházi, zenei, néprajzi, ipari, mezőgazdasági stb. múzeumok. Különösen nagy az emlékmúzeumok száma, melyek jelentős történeti események, nagy államférfiak, tudósok, írók, művészek, zeneszerzők, színészek stb. emlékének ébrentartására hivatottak.

Az első múzeumok az ókori Görögországban létesültek, ahol a műalkotások főleg templomokban, szent berkekben, palotákban, társadalmi összejövetelekre szolgáló épületekben halmozódtak fel. Műemlékek rendszeres gyűjtése a 15. században kezdődött, majd a 16-17. században Olaszországban erőteljesen folytatódott és onnan terjedt át Franciaországba, Angliába, Németországba és más nyugateurópai országokba. Ezek a gyűjtemények azonban rendszerint egyes magánszemélyek: királyok, hatalmas hűbérurak, gazdag kereskedők tulajdonát képezték és csak igen szűk kör részére voltak hozzáférhetőek. Az első u.n. "Kunstammer"-ek Nyugateurópában ugyancsak a 15. században keletkeztek. Oroszországban a drágaságok /ereklyék, kiváló mesterek ikonjai, és egyéb műtárgyak/ gyűjtése kolostorokban és templomokban kezdődött; a leg- gazdagabb gyűjteményekkel a Troice-Szergijeva /Szentháromság/ kolostorban, a Kievi Pecserszki-kolostorban és a novgorodi Szofia-templomban voltak. A 16. századtól kezdve a Moszkvai Kreml Fegyvertárában rendszeresen folyt fegyverek, ezüsttárgyak és más ritkaságok gyűjtése. I. Péter 1714-ben alapította meg a világ egyik legnagyobbjává, melyet 1719-ben nyitottak meg a nyilvánosság számára; 1720-ban pedig a Fegyvertár, ugyancsak I. Péter intézkedésére, ritkaságok és értéktárgyak állandó jellegű őrzőhelyévé lett. I. Péter, majd utódai is, Pétervárott és környékén /Carszkoje-Szelo, Peterhof, Oranienbaum, Gatcsina és Pavloszk/ cári kastélyaiban gazdag kép- és szoborgyűjteményeket létesítettek; ilyen gyűjtemények egyes orosz arisztokraták palotáiban, többek között Osztankino-ban, Kuzskovo-ban, Archangelszkoje-ban. Nyugateurópában a múzeumok fejlődés-történetének legfontosabb szakaszát a londoni British Múzeum megalapítása /1753/ és a párizsi Louvre megnyitása a francia burzsoá forradalom idején /1793/ jelentette.

A mostani nagy múzeumok többsége, mind Oroszországban, mind külföldön, a 19. században létesült; így a madridi Prado 1819-ben, a moszkvai Történeti Múzeum 1873-ban, a pétervári Ermitage 1852-ben, a drezdai Képtár 1855-ben, a new-yorki Metropolitan Múzeum 1870-ben, a moszkvai Politechnikai Múzeum 1872-ben, a bécsi Kunsthistorisches Múzeum 1891-ben, a moszkvai Tretjakov Galeria 1892-ben, a pétervári Orosz Múzeum 1898-ban nyitotta meg kapuit.

A forradalomelőtti Oroszországban mindössze 149 múzeum állott fenn, nagyrészüket azonban - különösen a vidéki múzeumok - igen szegényes gyűjteménnyel rendelkezett csak. Még a legnagyobb múzeumok sem voltak mindig abban a helyzetben, hogy megszerez-

hessék a legkiválóbb orosz és külföldi mesterek műveit. Rengeteg kép, szobor, történelmi okmány és egyéb ritkaság magánkézben volt, tudósok és szakemberek sem férhettek hozzá. Csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után, amikor a múzeumok állami tulajdonná lettek, indult meg a múzeumokban valóban tudományos jellegű és ismeretterjesztő munka. 1953-ban a Szovjetunióban a múzeumok száma már ezer fölé emelkedett. Ezek legnagyobb része /470/ tájmúzeum; ilyen most valamennyi köztársaságban, területen, kerületben, sőt számos városban és körzetben is létesült; igen sok /200/ az emlékmúzeum is. A Szovjetunió legnagyobb múzeumai - a már említettekén kívül - a következők: Központi Lenin Múzeum, Forradalmi Múzeum, Szovjet Had-sereg Központi Múzeuma, Puskin Képzőművészeti Múzeum, Glinka Központi Zenekultúra Múzeum - valamennyi Moszkvában; továbbá a Központi Haditengerészeti Múzeum, a Nagy Péter Embertani és Néprajzi Múzeum, Allattani Múzeum - Leningrádban és még sok más. Sok emlékmúzeum a Kommunista Párt és a Szovjet Állam kimagasló személyiségeinek emlékét örökíti meg; ilyenek a V.I.Lenin és I.V.Sztálin, valamint az M.I.Kalinin, Sz.M.Kirov, V.V.Kujbisev, Ja.M.Szverdlov, M.V.Frunze és mások emlékét őrző múzeumok.

A Szovjetunió múzeumaiban hatalmas kultúrális és tudományos értékek vannak felhalmozva. A szovjet kormány minden évben jelentős összegeket bocsát a múzeumok rendelkezésére újabb kiállítási tárgyak beszerzése céljára. A múzeumok mellett tudományos levéltárak, fényképészeti laboratóriumok, könyvtárak és különleges /restauráló, szoboröntő, stb./ műhelyek is működnek. A szovjet múzeumokban nagyszabású tudományos munka folyik: gyűjteményeiket állandóan kiegészítik régészeti, társadalomtörténelmi, természetkutató, tájgazdasági stb. expedíciókat szerveznek, levéltári és irodalmi forrásműveket tanulmányoznak és múzeumi gyűjteményekről tudományos leírásokat szerkesztenek. Az egyes múzeumok tudományos munkásságukat összehangba hozzák más, tudományos rokon intézmények tevékenységével. A legnagyobb múzeumok igazgatói mellett - tanácsadó szeryganánt - tudományos tanácsok működnek, melyekben a tudóstársadalom legkiválóbb képviselői foglalnak helyet. Ezek a nagy múzeumok tudományos kiadványokat és vezetőket jelentetnek meg. A szovjet múzeum a tömegeknek szolgáló népművelési intézmény, mely tárva-nyitva áll a dolgozók előtt és ezért úgy általános művelődési, mint politikai nevelő szempontból igen nagy jelentőséggel bír. A múzeumokban az ismeretterjesztés alapvető, és sajátos módja a k i á l l í t á s. A legtöbb múzeum állandó és vándor-kiállításokat rendez különböző kultúrházakban, klubokban, szórakozó- és üdülőparkokban vándorkiállításokat is rendez. A szovjet múzeumok munkájában igen fontos szerepet játszanak a látogató közönség részére szervezett múzeumi vezetések. A múzeumok hatalmas tömegeket vonzanak, így 1952-ben a Tretjakov Galériát több mint 1,250.000, a Történelmi Múzeum különböző szakosztályait több mint 1,100.000, a Forradalmi Múzeumot mintegy 700.000 látogató kereste fel. Számos vidéki tájmúzeum látogatottsága is eléri az évi 100.000-t.

A szovjet múzeumok tudományos és ismeretterjesztő tevékenységének gazdag tapasztalatait a népi demokrácia országában is sikeresen használják fel. A múzeumok látogatottsága ott is évről-évre növekszik. Ezekben az országokban a legnagyobb múzeumok a következők: a pekingi Történelmi Múzeum és Palota-Múzeum /Kina/, a varsói Nemzeti Múzeum és a krakói

Nyugateurópai Képzőművészeti Múzeum /Lengyelország/, a budapesti Nemzeti Múzeum /Magyarország/, a prágai Nemzeti Múzeum /Cseh - szlovákia/ és mások.

A kapitalista országokban a múzeumok tevékenysége sokban különbözik a Szovjetunió és a népi demokratikus országok múzeumaitól, amennyiben az előbbieken kellő rendszer nélkül dolgoznak. A kiállítási anyag megválogatásának elvei igen gyakran nélkülözik a tudományos jelleget, függő viszonyban van egyes műbárátok és gyűjtők szeszélyeitől, valamint a hivatalos propaganda reakciós vezetőinek követeléseitől. A múzeumok megtekintéséért rendszerint magas beléptidíjat kell fizetni, úgy hogy még a legjobb nyugateurópai múzeumokat is főleg csak gazdag turisták keresik fel. A legértékesebb gyűjtemények legnagyobb része pedig magánszemélyek tulajdonában van és így teljesen hozzáférhetetlen a nép számára.

MŰVÉSZETI MUZEUMOK - állandó, közszemlére kitett műalkotások őrzőhelyei. A Szovjetunióban a művészeti múzeumok tudományos és népművelési intézmények, feladatuk - műtárgyak őrzése, kiállítása, tudományos módszerekkel való tanulmányozása és az ezzel kapcsolatos propaganda. Műalkotásokat már a rabszolga-korban is gyűjtöttek. Az ókori Görögországban az athéni Akropolisz képtárában, egyes templomokban, szent berkekben, társadalmi összejövetelekre szolgáló épületekben /u.n. "lehek"-ben/ - Delphi-ben, Olympiában stb. őriztek szépművészeti gyűjteményeket, a hellenisztikus korszakban pedig középületekben és uralkodók palotáiban Alexandria, Antiochia, Pergamo és más városokban. Az ókori Róma templomaiban főleg idegen országokból rabolt műkincseket gyűjtöttek össze. Szobrokból, festményekből és egyéb műtárgyakból álló gyűjtemények voltak felhalmozva egyes előkelő római polgárok palotáiban, termákban, színházakban is. A középkorban a pápák, királyok és egyes hűbérurak főleg a keresztény vallásyakkorlattal összefüggő műalkotásokat gyűjtötték. Ókori és korabeli műtárgyakat rendszeresen csak a Renaissance idején kezdtek gyűjteni. A 15. században Firenze-ben Lorenzo di Medici, a 16. században pedig Rómában X. Leó pápa létesítettek gazdag műgyűjteményeket, melyek később a legnagyobb olasz múzeumok anyagának alapját képezték. A 16. és 17. században számos műgyűjteményről tudunk Párisban, Madridban, Drezdában, Bécsben és más városokban is, ezek azonban vagy az udvar, vagy pedig egyes magánszemélyek tulajdonában voltak és csak igen szűk kör számára voltak hozzáférhetőek. A párisi Louvre-ban őrzött királyi gyűjteményből csak 1793-ban, a francia burzsoá forradalom idején lett nemzeti művészeti múzeum és csak ekkor nyílt meg a közönség előtt. Majdnem valamennyi nagy nyilvános művészeti múzeum a 19. században létesült, így a párisi Luxembourg 1818-ban, a madridi Prado 1819-ben, a londoni National Gallery 1824-ben, a müncheni Régi Pinakotéka 1836-ban, a drezdai Képtár 1855-ben, a new-yorki Metropolitan Museum 1870-ben, a berlini Nemzeti Képtár 1876-ban, a bécsi művészettörténelmi Múzeum 1891-ben és i. t. Bár a burzsoá országok művészeti múzeumai jelentős művészi értékeket őriznek, tevékenységük rendszerint távol áll az élettől, úgy hogy a széles néptömegektől elszigetelten működnek. Ezekben a múzeumokban gyakran jelentős helyet foglalnak el a formalista műalkotások, sőt ezek részére néha külön múzeumokat is létesítenek. Számos külföldi mű-

zeum függő helyzetben van egyes gazdag "műbarát"-tól és "adományozó"-tól, akik azután nemcsak a múzeum tevékenységének jellegét és irányát határozzák meg, hanem gyakran még a kiállítások rendezését is, amennyiben a festményeket nem országok és korok szerint csoportosítják, hanem aszerint, hogy milyen magángyűjteményből származnak.

Oroszországban régen csak a templomokban, székesegyházakban, kolostorokban /pl. a Troice Szergijeva kolostorban/ őriztek műalkotásokat, ahol elsősorban olyan díszítő- és iparművészeti emléktárgyakat gyűjtöttek össze, melyeknek valamilyen vallásgyakorlati jelentőségük volt. A 16. században létesült az u.n. Fegyvertár, mely a legkülönbözőbb ritkaságok /fegyverek, használati tárgyak, stb./ páratlanul gazdag gyűjteményéből állott. A 17. században egyes műveltebb bojárok - V.V.Golicin, A.Sz.Matvejev, B.M. Hitrovo - is kezdtek műtárgyakat gyűjteni. Múzeumok alapítását és megszervezését Oroszországban I.Péter kezdte meg. Az ő idejében, 1720-ban, alakult át a Fegyvertár ritkaságok és értéktár - gyak állandó jellegű őrzőhelyévé. Egyes műtárgyak, régi pénzdarábok, érmék ekkor az 1714-ben létesített "Kunstammer"-be kerültek. A 18. században nagy kép- és szoborgyűjtemények keletkeztek több cári palotában is, így Peterhofban, Pavlovszk-ban, Gatcsina-ban, főképen azonban a pétervári Ermitage-ban, amely zárt udvari múzeummá lett, valamint egyes arisztokraták a /Sztroga - novok, Juszupovok, Suvalovok stb./ palotáiban is. A pétervári Prjanisnyikov-, a moszkvai K.T.Szoldatjonkov-, M.P. és Sz.M.Tretjakov-, I.Sz.Osztrouhov-, a kievi B.I.Hanyenko-féle magángyűjteményeken kívül - melyek egészben vagy részben hozzáférhetőek voltak a közönség részére - Oroszországban csak a 19. században alakultak nyilvános megtekintésre szolgáló művészeti múzeumok: 1852-ben a pétervári Ermitage, bizonyos fokig korlátozott belépési lehetőséggel, 1862-ben a moszkvai Rumjancev Múzeum képzőművészeti osztálya, 1892-ben a moszkvai Tretjakov Galeria /az utóbbi alapját azok a remek orosz realista festmények képezték, melyeket 1856-tól kezdve P.M.Tretjakov gyűjtött össze/, 1898-ban a pétervári Orosz Múzeum, ahová az Ermitage, a Művészeti Akadémia és számos magánpalota orosz anyagát helyezték át. Ugyanekkor létesült a szaratovi Ragyiscsevskij Múzeum, majd a 20. század elején, 1912-ben a moszkvai Művészeti /később Képzőművészeti-nek nevezett/ Múzeum és mások is. Számos múzeumban nemzeti és korabeli műalkotások voltak kiállítva. A cári Oroszországban azonban kevés művészeti múzeum volt, számuk nem haladta meg a tizenötöt.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a művészeti múzeumok száma erősen megnövekedett és gyűjteményeik anyaga egyre rendszeresebb és teljesebb lett. Gyökeresen megváltozott a művészeti múzeumok tevékenységének jellege is, mert hivatásuk most abban áll, hogy összegyűjtsék, megőrizték, tanulmányozás tárgyává tegyék és széles körben népszerűsítsék a Szovjetunióban tömörült népek forradalomelőtti képzőművészetének, a külföldi országok művészetének, valamint a szovjet művészetnek alkotásait és hogy a dolgozók tömegeit a kommunizmus eszméinek szellemében neveljék, a népi tömegek művészi kultúráját és izlését pedig továbbfejlesszék. Művészeti múzeumok alakultak a szövetségi és autonóm köztársaságok fővárosaiban és az ország más nagy városaiban is. A Szovjetunióban 1922-ben 31 Művészeti múzeum volt, 1937-ben 54, 1953-ban pedig már 85, a számos tájmúzeum mellett működő művészeti osztályokat nem is számítva.

A Szovjetunió legnagyobb művészeti múzeumai - az Állami Tretjakov Galeria, az Állami Ermitage, az Állami Orosz Múzeum, az Állami Puskin Képzőművészeti Múzeum és mások - világhírré tettek szert. De számos köztársasági, területi és helyi múzeum is értékes műkincsekből álló gyűjteménnyel rendelkezik.

A Szovjetunió művészeti múzeumai - az őrzött és kiállított anyag szempontjából - négy csoportra oszlanak: 1/ az orosz művészettel foglalkozó múzeumok /Tretjakov Galeria, Orosz Múzeum, Állami Orosz Művészeti Múzeum Kievbén, és mások/; 2/ a szövetségi köztársaságok nemzeti művészetének múzeumai /ukrán múzeum Kievbén és Lvovban, és mások/; 3/ a külföldi műalkotások múzeumai /Nyugat és Kelet Képzőművészetének Múzeumai Kievbén és Odeszszában, és mások/; 4/ vegyes jellegű múzeumok, ahol úgy hazai, mint külföldi gyűjtemények vannak összpontosítva /Állami Ermitage, moszkvai Állami Keleti Kulturák Múzeuma, továbbá Szépművészeti Múzeumok Szarátov, Molotov, Gorkij, Szverdlovszk, Tallin, Harkov, Aghabad, Taskent, Jerevan, Tbiliszi és más városokban/. A Szovjetunió művészeti múzeumainak legnagyobb része festészeti, szobrászati, grafikai és díszítő-iparművészeti alkotásokat őriz. Vannak a Szovjetunióban kisebb múzeumok is, melyek kizárólag csak népművészeti tárgyakat /Paleha, Msztjori, huzul népművészeti múzeum Kolomeában/, vagy csak iparművészeti alkotásokat gyűjtenek; továbbá vannak múzeumokká átalakított paloták és lakóházak /Puskinszokban, a Moszkva-környéki Kuzskovóban, Lomonoszov-ban, stb./; vannak múzeum-jellegű védett területek /Zagorszk-i történelmi és szépművészeti védett terület és mások/; vannak emlékmúzeumok egyes festők emlékének megörökítésére /V.I.Szurikov, V.D.Poljenov, V.M.Vasznyecov múzeumok stb./. Különleges helyet foglalnak el az építészeti múzeumok, mint pl. a Szovjetunió Építészeti Akadémiájának Múzeuma Moszkvában.

A szovjet művészeti múzeumok szoros kapcsolatban állnak a néppel és tevékenységük a dolgozók kulturális és művészeti igényeinek kielégítésére irányul. A dolgozók széles tömegei évről-évre nagyobb érdeklődést tanúsítanak a képzőművészetek iránt, amiről meggyőzően tanúskodik a múzeumok látogatottságának szakadatlan emelkedése. A Szovjetunióban a művészeti múzeumokat 1950-ben 4,276.900, 1952-ben 5,207.300 látogató kereste fel, sőt a múzeumok nem állandó jellegű kiállításait is beleértve 9,330.500 volt a látogatók száma. A legnagyobb népszerűségnek és szeretetnek örvend a dolgozók körében a Tretjakov Galeria, melynek 1952-ben több mint 1,250.000, valamint az Állami Ermitage, melynek 1953-ban több mint 1,240.000 látogatója volt. A művészeti múzeumok rendkívül jelentős tudományos-kutató és egyben ismeretterjesztő munkát is fejtenek ki, továbbá kiállítási vezetők, katalógusok, egyes művészekről szóló monográfiák, művészettörténeti gyűjteményes kiadványok és tanulmányok, népszerű brossurák, hazai és külföldi műalkotások reprodukcióinak kiadását készítik elő. A legnagyobb múzeumok évente tudományos régészeti expedíciókat is szerveznek. A múzeumok szigorúan tudományos alapon összeállított kiállításain, melyek történelmi következetességgel tárják fel a művészet fejlődési útját a legrégebb időktől kezdve egészen a jelenkorig, különösen a haladó jellegű, realista irányzatok domborodnak ki. A művészeti múzeumok ismertetik az elmúlt korok művészeti hagyományait és ezzel előmozdítják a szovjet művészet fejlődését és megerősödését.

A művészet terén történő tudományos ismeretterjesztés és széleskörű népszerűsítés változatos módszerei közül a szépművé-

szeti múzeumok tevékenységében első helyen a tárlatvezetések állanak; számuk évről-évre emelkedik is. A Szovjetunió szép-művészeti múzeumai 1950-ben mintegy 49.000 ilyen vezetést rendeztek, 1952-ben pedig már kb. 60.000-et. A múzeumok rendszeresen tartanak előadásokat és vita-esteket nemcsak magában a múzeumban, hanem különböző gyárakban, üzemekben, kultúrházakban, kolhozokban, iskolákban, intézetekben is. Számos múzeum ezenkívül még művészeti köröket is létesít, konferenciákat tart a látogatókkal, melyeken bírálókat alá veszik a kiállított műtárgyakat, sőt a látogatók és egyes szovjet festők, szobrászok között összejöveteleket is rendez. A múzeumok tervszerűen rendeznek időszaki kiállításokat a múzeumban és azon kívül is, valamint eredeti művekből és reprodukciókból összeállított vándorkiállításokat a Szovjetunió sok vidéki városában. A múzeumok tanácsadással, az anyag kiválasztásával és más módon is támogatják iparművészeti vállalatok és népművészeti iparágak működését.

A Szovjetunió múzeumai konzerválják és restaurálják a műkincseket, állandóan tökéletesítik a megóvási, világítási, stb. eljárásokat és leltározzák, katalogizálják a különböző gyűjteményeket; mindezeknél a munkáknál a szovjet múzeológia és művészettudomány legújabb vívmányait használják fel.

1941 és 1945 között, a Nagy Honvédő Háború idején, a szovjet múzeumok hatalmas munkát végeztek a műkincsek megőrzése terén, a háborút követő években pedig ismét szakadatlanul emelik tudományos és népművelő tevékenységük eszmei és elméleti színvonalát és egyre szorosabbra fűzik a múzeum kapcsolatait a dolgozók széles néptömegeivel. A Szovjetunió művészeti múzeumainak gazdag tapasztalatait az európai és ázsiai demokratikus államok múzeumai is felhasználják, ahol szintén élénk tudományos és ismeretterjesztő munka folyik, és ahol ugyancsak a nemzeti, realista művészeti hagyományokat népszerűsítik. Ezek között legjelentősebb a pekingi Palota Múzeum, a prágai Nemzeti Képtár, a budapesti Szépművészeti Múzeum, a varsói Lengyel Nemzeti Képtár, a bukaresti Román Népköztársasági Művészeti Múzeum és mások.

SZAKIRODALOM.

A. Lebegyev: A Szovjetunió művészeti múzeumai, "Műemlékek. A Puskin Állami Képzőművészeti Múzeum Közleményei". Moszkva, 1947, 1. szám.

A. Lebegyev és K. Szitnyik: A Szovjetunió művészeti múzeumai a Nagy Október huszadik évfordulóján, "Iszkussztvo" 1937, 6. szám.

A. Csegodajev: Múzeumi kiállítások alapelvei, "Műemlékek. A Puskin Állami Képzőművészeti Múzeum Közleményei", Moszkva, 1947. 1. szám.

Muzeográfia, képzőművészeti múzeumok építészeti kiképzése és belső elrendezése, Genf.

D. Murray: Múzeumok története és működése, Glasgow, 1904.

Muzeológiai irodalom, a "Szovjet Múzeum" 1938. évi aug. havi 8. sz.

R.C. Smith: Múzeumok és a múzeumi munka bibliográfiája, Washington, 1928.

Muzeográfiai bibliográfia, Páris, 1952.

....

KELETI KULTURÁK MUZEUMA Moszkvában - a Szovjetunió és a külföld keleti népeinek képzőművészeti alkotásait őrző állami központi múzeum, melyet 1918-ban alapítottak. Igen jelentős és egyre gyarapodó műgyűjteményekkel rendelkezik, melyek szemléltetően mutatják be Kelet népeinek művészeti kultúráját. A szovjet művészetnek fenntartott osztály a Középázsiai és Kaukázuson túli köztársaságok festészeti, szobrászati, grafikai és díszítőiparművészeti alkotásait őrzi; itt Üzbekisztán, Tadzsikisztán, Türkmenisztán, Kirgizia, Kazahsztán, Gruzia, Örményország, Azerbajdzsán és más köztársaságok művészete van képviselve. A külföldi keleti országok osztályán bő anyaggal szerepel Kína a legrégibb időktől egészen napjainkig, továbbá Mongólia, Korea, India, Japán, Irán és más keleti országok művészete is.

- . -

NYUGAT ÉS KELET MŰVÉSZETÉNEK MUZEUMA Kiev-ben - az Ukrán Sz.Sz.K. nagy állami művészeti múzeuma, mely gazdag és értékes külföldi anyaggal rendelkezik. A múzeumot 1919-ben alapították köztulajdonba vett magángyűjteményekből, melyek azután lényegesen kibővültek. Különösen nagyértékű műtárgyakkal van képviselve az ókori Egyiptom, Hellas és Róma, továbbá Olaszország, Hollandia, Flandria, Spanyolország, Franciaország, valamint Kína, Irán, és a Közel-, Közép- és Távolkelet más népeinek művészete is. A múzeumban festészeti, szobrászati és grafikai műveken kívül iparművészeti tárgyakat is őriznek.

- . -

NYUGAT ÉS KELET MŰVÉSZETÉNEK MUZEUMA Odesszában - az Ukrán Sz.Sz.K. nagy állami művészeti múzeuma, három főosztállyal: antik, görög, nyugateurópai és keleti. Itt is festészeti, szobrászati és grafikai művek, valamint iparművészeti tárgyak szerepelnek.

- . -

PUSKIN KÉPZŐMŰVÉSZETI MUZEUM Moszkvában - egyike a világ legnagyobb művészeti múzeumainak; a Szovjetunióban az Állami Ermitage után a második helyet foglalja el; itt főleg az ókori Kelet, az antik világ és Nyugateurópa művészete van képviselve. Ez a múzeum a 19. század közepe óta a moszkvai egyetem mellett működő "Szépművészeti Kabinet"-ből alakult ki. Eleinte csak az egyetemes szobrászat legkiválóbb alkotásairól készült gipszöntvény-, valamint régi pénz- és éremgyűjteménnyel rendelkezett, később azonban I.V. Cvetajevnek, a klasszikus filológia tanárának kezdeményezésére teljes gipszminta-múzeummá alakították át. Magán- és társadalmi gyűjtés útján előteremtett anyagi eszközökből

1898 és 1912 között, R.I.Klein építész tervei szerint, új épületet emeltek a Képzőművészeti Múzeumnak és ekkor megindult a világ legkülönbözőbb múzeumaiban elhelyezett műalkotások gipszle nyomatainak és másolatainak összevásárlása, úgy hogy a világ hasonló múzeumai között most a legelső sorában foglal helyet. Később a múzeum megszerezte V.Sz.Goleniscsev egyiptológus rendkívül gazdag gyűjteményét, mely az ókori Kelet sok eredeti művészeti és kulturális műemlékét tartalmazza. A termek építészeti kiképzése összhangban van az ott elhelyezett gyűjtemények jellegével. A múzeum 1912-ben nyílt meg, de az egyetemes művészet eredeti gyöngyszemei csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után lettek hozzáférhetőek a széles néptömegek részére. A volt Rumjancev Múzeumban őrzött nyugateurópai festményeket, metszeteket és rajzokat, valamint az ottani könyvtárt is áthelyezték az új múzeumba; ezen kívül az Állami Ermitage-ból, a Tretjakov Galériából, egyes leningrádi magánpalotákból, Moszkva-környéki kastélyokból és volt magángyűjteményekből /D.I.Scsukin, stb./ is kerültek ide festmények és szobrok. Itt helyezték el továbbá 1919-ben a volt Nyugateurópai Művészeti Múzeum anyagának egy részét is. A Nagy Honvédő Háború kitörése után a Képzőművészeti Múzeumban őrzött műkincseket kiürítették és biztonságba helyezték; 1941 őszén a múzeum épülete a német-fasiszta bombázás következtében súlyosan megrongálódott. A helyreállítási munkálatok 1944-1945-ben azonban már befejezést nyertek.

Ebben a múzeumban őrzik a világ egyik legnagyobb ókori - egyiptomi történeti és művészeti gyűjteményét: eredeti irodalmi feljegyzések, iparművészeti tárgyak, halottak kultuszával összefüggő kegyszerek, domborművek, festett kőkoporsók, egy elsőrendű Fayum-i mumia-portré-gyűjtemény, kopt szövetek vannak itt felhalmozva. Az ókori keleti gyűjteményekben előzásiai kultúremlékek is szerepelnek: ékirásos táblák és pecsétek, továbbá külföldi múzeumok híres eredeti szobrainak gipszöntvényei. Az ókori művészet osztályán a régi Hellas és Róma leghíresebb szobrainak gipszmintáin, továbbá pompeji freskók és római katakombák falfestményeinek másolatain kívül ott látunk eredeti antik görög és etruszk terrakotta tárgyakat, vázákat és ókori szobrokat is. A múzeum képtára rendkívül gazdag bizánci, italo-krétai és itáliai ikon-gyűjteményt őriz, továbbá az olasz Renaissance mestereinek -Boticelli, Perugino, Giulio Romano, Sebastiano del Piombo, Veronese-, és a 17. és 18.század néhány olasz mesterének - G.B.Tiepolo, Guardi - műveit is. Ott látjuk továbbá a 16. és 17.század spanyol festőinek - Greco, Ribera, Murillo - számos művét, valamint a 15. és 16.századbéli németalföldi iskolájának és a 17.század holland és flamand mestereinek képeit: ezek között elsőrendű Rembrandt-ok, továbbá J.Ruysdael, Terborch, Beyeren, Ostade, P.de Hoogh, Rubens, Snyders, Jordans, Van Dyck festményeit. A 15.század német festészetét Lucas Cranach képviseli, a 19.századbéli németeket pedig A.Menzel. A 18-19.század angol festői közül Reynolds és Constable szerepelnek. Nagyszerű a múzeum 17-19.századbéli francia gyűjteménye, melyben Poussin, Claude Lorrain, Watteau, Boucher, Chardin, Gagnonard, David, Gericault, Delacroix, Daumier, Corot, Courbet, Millet, Renoir és más mesterek képei találhatók. Itt őrzik a barbizoni iskola műveinek egyik legnagyobb gyűjteményét. A múzeumban továbbá egy tervszerűen összeállított bizánci mozaik kópia-sorozat az 5.és 6.századból, valamint középkori és renaissance-korabeli szoborminta gyűjtemény is látható.

A grafikai gyűjteményben nyugateurópai /Rembrandt, stb./ és orosz /Repin, stb./ mesterek rajzain és metszetein kívül kínai, japán és más keleti grafika is szerepel. Az orosz metszet-gyűjtemény alapját a híres Rovinszkij-féle gyűjtemény képezte; rendkívül gazdagon van képviselve a szovjet grafika, különösen metszetek tekintetében. A numizmatikai osztályon őrzött régi pénz és érem-gyűjtemény egyike a Szovjetunió leggazdagabb efajta gyűjteményeinek. A régészeti expedíciós és ásatási osztály rendszeresen folytat ásatásokat a Fekete-tenger északi partvidéke ókori városainak /Fanagoria, stb./ környékén; 1951 óta Urartu erősítései körül is folynak már ásatások. Mindezeknél az ásatásoknál talált értékes emlékek a múzeumba kerülnek. A múzeumban könyvtár, reprodukciós osztály, restauráló műtermek és más műhelyek is működnek. A gyűjtemények restaurálása és konzerválása a legújabb tudományos módszerek szerint történik. A Képzőművészeti Múzeum az egyetemes művészet multjára vonatkozó állandó tudományos kutatómunkát folytat, tárlatvezetésekkel rendez, előadásokat tart, tanulóköroket szervez, stb. Folyamatban van a népi demokráciák országaiból származó emlékek és műtárgyak gyűjtése és tanulmányozása is. A múzeum kiállításokat rendez részben saját anyagából, részben pedig más múzeumok anyagának bevonásával is: így többek között 1936-ban egy Rembrandt-kiállítást, 1947-ben pedig Moszkva 800 éves fennállása alkalmából különleges emlékkiállítást rendeztek; 1948-ban rendezték meg a Szovjet Fegyveres Erők 30 éves jubileumi kiállítását; 1949-ben 18.-20. századbeli orosz grafikát, továbbá szovjet és külföldi klasszikus grafikát is mutattak be.

- . -

A TÜRKMÉN SZ.SZ.K.KÉPZŐMŰVÉSZETI MUZEUMA Ashabadban - Türkmenia nagy állami szépművészeti múzeuma, melyet 1938-ban alapítottak. A türkmén művészet rendkívül gazdag gyűjteményekkel van képviselve: himzések, ékszerek, festészeti, grafikai, szobrászati művek, stb. Különösen nagyértékű és a maga nemében páratlan a szőnyeggyűjtemény. Az új szőnyegkészítmények között vannak arcképek és genrekép jeleneteket ábrázoló szőnyegek is. A türkmén festők közül B.Nurali, Sz.N.Begljarov és mások festményei és rajzai találhatóak a múzeumban, ahol orosz, valamint más szovjet köztársaságbeli mesterek művei is láthatók. Külön nyugateurópai képgyűjtemény is van a múzeumban.

- . -

GRUZ SZ.SZ.K.MŰVÉSZETI MUZEUMA /azelőtt "Metehi" elnevezés alatt/ - Gruzia legnagyobb állami művészeti múzeuma. 1933-34-ben alapították Tbiliszi-ben. A múzeum 1952 óta a hittudományi szeminárium épületében van elhelyezve, mely arról nevezetes, hogy ennek az intézetnek növendéke volt 1894-től 1899-ig I.V.Sztálin. A múzeum anyagának magvát régóta fennálló gruz múzeumok és magángyűjtemények műtárgyai képezik. A múzeum létesítése óta az anyagot rendszeresen kiegészítik és gyarapítják. Különösen gazdag a gruz műalkotásoknak a maga nemében egyedülálló gyűjteménye, melyben a legrégebb időktől egészen a mai napig alkotott gruz művek láthatók; ebben a gyűjteményben többek

között a következő gruz művészek alkotásai szerepelnek: Bek és Besken Opizari, G.I.Majszuradze, G.I.Gabasvili, A.P.Prevlisvili, Ja.I.Nikoladze, U.M.Dzsaparidze, M.I.Toidze, K.M.Merabisvili. A múzeumban más szövetségi köztársaságokból származó műemlékek is találhatóak. Az orosz művészet a 12.századtól kezdve van képviselve; ott láthatók Sz.Usakov, K.P.Brjullof, Repin, Szurikov és mások festményei. Ezenkívül sok olasz, francia, holland, flamand, spanyol, német, iráni, kínai és más eredetű műtárgyat is őriznek a múzeumban.

- . -

ÜZBEG SZ.SZ.K.MŰVÉSZETI MUZEUMA Taskent-ben - Üzbekisztán nagy állami művészeti múzeuma, melyet 1918-ban alapítottak köztulajdonba vett magángyűjtemények anyagából. A szovjet időben a múzeum anyaga megsokszorozódott és ma az üzbeg művészet rendkívül gazdag kincsesházává lett, melyben népművészeti tárgyak /himzések, kerámia, fa-, csont- és kőfaragások, veretek, stb./ is szerepelnek; rendkívül nagy értéket képviselnek a Bokhara-i aranyhimzések, ritka szövet-gyűjtemények, stb.; üzbeg festmények, szobrok, rajzok és metszetek is találhatóak a múzeumban. Az üzbeg szovjet festészetet többek között A., Sz., és L.Abdullajev, P.P.Ben'kov, U.Tanszikbajev, V.I.Ufimcev művei képviselik. A múzeum nagyértékű orosz képgyűjteménnyel is rendelkezik, melyben Verescsagin, Siskin, Repin, Szurikov és mások művei találhatóak. Nyugateurópai és kínai műalkotásokat is őriz a múzeum.

- . -

LETT ÉS OROSZ MŰVÉSZETI MUZEUM Rigában - nagy állami szép-művészeti múzeum, melyet 1905-ben alapítottak, a volt városi múzeum anyagából. A lett nemzeti képzőművészet alkotásainak legnagyobb gyűjteménye, melyben többek között a következő lett művészek művei szerepelnek: K.F.Guna, Ju.I.Feddersz, Ja.M.Rosental, V.E.Purvit, O.E.Skulme, A.Ja.Lapin, Ja.H.Tilberg. A múzeum értékes orosz műgyűjteményt is őriz és termeiben a Tretjakov Képtár is tart fenn egy kiállítást.

- . -

OROSZ MŰVÉSZETI MUZEUM Kiev-ben - az Ukrán Sz.Sz.K.nagy állami művészeti múzeuma. Magángyűjtemények köztulajdonba vétele alapján alakult 1922-ben és 1935 óta szerepel mostani nevében. A múzeum orosz mesterek alkotta festmények, szobrok, rajzok, metszetek és iparművészeti tárgyak nagyszabású gyűjteményével rendelkezik, mely szemléltető módon mutatja be az orosz művészet fejlődési útját a 13.századtól kezdve napjainkig. A múzeum anyagában a 18.századból és a 19.század első feléből származó műalkotások között jelentős helyet foglalnak el D.G.Levickij, V.L.Borovikovszkij és V.A.Tropinyin művei. Legerősebben a 19.század második felének realista festésze van képviselve: Repin és Szurikov képei mellett ott látjuk V.G.Perov, N.A.Jarosenko, V.E.Makovszkij, V.M.Vasznyecov, I.I.Levitan és mások műveit is, továbbá egy értékes gyűjteményt Verescsagin, Siskin, M.N.Ge, V.D.Polenov, M.A.Vrubel festményeiből és Antokolszkij szobraiból. A múzeumnak szovjet művészettel foglalkozó osztályán A.M.Geraszimov, B.V.Joganszon, P.I.Kotov, P.P.Szoko-

lov-Szkalja, N.A.Andrejev, E.V.Vucsetics, a Kukrinyikszí együttes, G.Sz.Verejszkij és más szovjet mesterek művei találhatóak.

- . -

UKRÁN SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM Kiev-ben - az Ukrán Sz.Sz.K. központi állami szépművészeti múzeuma; hatalmas anyagot őriz, mely az ukrán művészeti kultúra alkotásait a 16. századtól kezdve egészen napjainkig öleli fel. A múzeumot 1900-ban alapították Kiev-ben; az építkezés 1897-ben kezdődött és 1899-ben már be is fejeződött. Eleinte "Városi régészeti és művészeti múzeum"-nak nevezték, majd 1904-ben, a hivatalos megnyitás alkalmából, a "Kievi művészeti, ipari és tudományos múzeum" elnevezést kapta. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom után a múzeumot az állam vette át, és az most nagyértékű népművészeti és iparművészeti alkotásokat őriz. Remek festészeti, grafikai és szobrászati művekkel szerepelnek a múzeum anyagában többek között a következő ukrán művészek: T.G.Sevcsenko, Sz.I.Szvetoszlavszkij, N.K.Pimonyenko, P.A.Levcsenko, Sz.I.Vaszilkovszkij, K.K.Kosztandi, A.A.Murasko, Sz.A.Grigorjev, M.G.Gyeregusz, I.I.Izsakevics, V.I.Kaszijan, A.A.Kovalev, V.N.Koszteczskij, G.Sz.Melihov, A.Sz.Pascsenko, V.G.Puzirkov, A.I.Reznicsenko, M.I.Hmelko, A.A.Sovkunyenko és T.N.Jablonszkaja.

- . -

UKRÁN MŰVÉSZETI MUZEUM Lvov-ban - az ukrán képzőművészet egyik legrégebbi és legnagyobb múzeuma. Alapítási éve 1905. Miután Ukrajna nyugati részeit visszacsatolták a Szovjetunióhoz, a múzeumot 1940-ben az állam vette át. A múzeum régebbi anyagában az ukrán művészeti kultúrának a legrégebbi időktől a 20-ik századig alkotott művei szerepelnek; a szovjet időben ezt az anyagot az ukrán művészet klasszikusainak realista műveivel és szovjet mesterek alkotásaival egészítették ki. Sok értékes himzés, fa- és csontfaragás, kerámia is található a múzeumban, továbbá gazdag ikon- és képgyűjtemény, melyben többek között a következő festők művei szerepelnek: I.Kondzelevics, I.Rutkovics, T.G.Sevcsenko, K.N.Usztijanovics, T.Kopisztinszkij, N.K.Pimonyenko, E.L.Kulcsickij, A.I.Monasztirszkij, V.I.Kaszijan és Sz.A.Grigorjev. A múzeumban ezenkívül sok érdekes kézirat, régi nyomású könyv, metszet stb. is található.

- . -

H I R E K

Munka Érdemrendet, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa kitüntetését adományozták kiváló eredményeik elismeréséül

dr. Bohus Gábornak, a Természettudományi Múzeum Növény-tára helyettes vezetőjének,

dr. Csányi Károlynak, az Iparművészeti Múzeum szakértőjének,

Manga Jánosnak, a balassagyarmati Palóc Múzeum vezetőjének,

Radnóti Aladárnak, a Történeti Múzeum Adattára vezetőjének,

Vargyas Lajosnak, a Néprajzi Múzeum osztályvezetőjének,

dr. Kaszab Zoltánnak, a Természettudományi Múzeum munkatársának.

Szocialista Munkáért Érdemérem kitüntetést kaptak:

dr. Diószegi Vilmos, a Néprajzi Múzeum tudományos kutatója,

dr. Lakatos László, a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztály osztályvezetőhelyettese,

dr. Páczy Attila a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum múzeológusa,

dr. Török Gyula a Történeti Múzeum tudományos kutatója.

9 természettudományi tárgyú vándorkiállítás járja ezidő-szerint vidéki múzeumainkat:

Fejlődéstörténeti kiállítás.

Az ember származása.

/Utóbbi, bár teljesen önálló témakört ölel fel, jól kapcsolható a Fejlődéstörténeti kiállításához és azzal együtt is bemutatatható. A kettő együtt igen látványos, komoly terjedelmű kiállítást ad. Együttes bemutatásra igényelhetők./

Rovarkártevők és az ellenük való védekezés. /2 azonos példányban./

Hal és halgazdaság.

Ipari növények termesztése.

Haladó abróbiológia, nagyobb terméseredmények. /2 azonos példányban./

Hasznos és káros madarak.

A vándorkiállítások felhasználásával ötletes módon erősíti a szentesi múzeum és a környék dolgozóinak kapcsolatát Csalog József múzeumvezető. A Rovarkártevők és az ellenük való védekezés c. vándorkiállítást például egy hónapig tartó múzeumi bemutatás után a környék községeinek kultúrházai-
ában állítja fel egy-egy heti időtartamra. A vándorkiállítást a köz-

ségek lakói nagy szeretettel és érdeklődéssel fogadják.

Hasonló kezdeményezésről értesültünk Jászberényből. Itt a múzeumi bemutatás után a Rovarkártevők c. vándorkiállítás második példányát egy mezei mezőgazdasági anketon állították fel s az anketon megjelent mezőgazdasági szakemberek a vándorkiállítás tanulságainak felhasználásával vitatták meg a megye területén jelentkező rovarkártevők elleni védekezést. A nagy érdeklődésre való tekintettel Erdész Sándor múzeumvezető is be fogja mutatni ezt a kiállítást a megye községeiben.

Vidéki múzeumaink bármelyik természettudományi vándorkiállítást igényelhetik, akár hosszabb időre is, a fentiekhez hasonlóan a múzeum környékén fekvő községekben való bemutatásra is. A kiállítások mozgatását végző Természettudományi Csoport kéri a múzeumvezető elvtársakat, hogy igénybejelentésükben a megnyitás tervezett időpontját és a nyitvatartás tervezett időtartamát is közölni sziveskedjenek.

Több külföldi tudós és kutató látogatta meg májusban és júniusban a Természettudományi Múzeum osztályait és kiállításait.

Május folyamán Csehszlovákiából tudományos csereakció keretében Salát a kassai egyetem ásványtani Intézetének docense és Massiny a prágai egyetem geofizikai intézetének docense járt hazánkban. Megtekintették a Föld és élet fejlődéstörténete című kiállítást; legnagyobb elismerésüket fejezték ki a kiállítás szakmai és technikai rendezéséről.

Pavlovskij E.N. a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának tagja és a Tudományos Akadémia Leningrádi Állattani múzeumának igazgatója leányával, az ugyancsak zoológus Pavlovskajával együtt kereste fel a Természettudományi Múzeumot. Hosszasan időztek a kiállítási termekben, s midőn megpillantották az Afrika kiállítás nagy diorámáját, véleményüket a következőkben foglalták össze: "Az önök kiállításai a legszebbek, melyeket eddig láttunk. Felülmúlják a dán, a francia és az olasz kiállításokat, mind tudományos, mind esztétikai szempontból a legnagyobb mértékben kifogástalanok. Különösen megkapó bennük, hogy a tudományosan feldolgozott és megfelelő esztétikai keretbe foglalt anyagot didaktikailag úgy ábrázolják, hogy a dialektikus materialista szemlélet ábrázolása is kitűnik belőle."

Az akadémiai nagyülés vendégei közül ketten: S.Cs.Teng akadémikus és dr.Dostal egyetemi tanár a Növénytárt látogatták meg. Ugyancsak felkereste a Természettudományi Múzeum Növénytárát az Akadémia által rendezett talajtani kongresszusra érkezett német küldöttség vezetője Ehwald professzor.

A Bolgár Tudományos Akadémia főtitkára Hadzsiolov a Természettudományi Múzeum Embertani tárát látogatta meg. Javaslatot tett a közös magyar-bolgár anthropológiai témák kidolgozására és Bulgáriában végzendő közös kutatásra, valamint tapasztalatcsereként hazai kutatásainkban való bolgár részvételre.

A Sátor-hegységben végzett 7 napig tartó tervszerű gyűjtést a Természettudományi Múzeum Állattárának 9 dolgozója. A kollektív munka eredményeként több mint 20 ezer állat került a múzeumba. Minthogy a Sátor-hegységben zoológiai gyűjtéseket eddig nem végeztek, a befogott állatokkal nemcsak az egyes gyűjtemények

gyarapodtak, hanem az eredmények hazánk faunájának megismeréséhez is hozzájárultak.

A Bükk hegység harmadik harmadának növényföldrajzi térképezését végzik ebben az évben a Természettudományi Múzeum Növénytárának kutatói. Ugyanakkor a Növénytani kiállítás vitrineit is felújítják. A Növénytár vezetője Zólyómi Bálint Akadémikus előadást készít elő "A flóraelemek elterjedésének éghajlati okairól."

A Természettudományi Múzeum Ásvány és Kőzettára megkezdte VI. kiállítási termének előkészítési munkálatait. A tárlóban elhelyezett ásványokat megfelelő kezelés /portalanítás stb./ után fiókokba rakták. Az új elhelyezésről pontos és teljes útbaigazítást nyújtó feljegyzések készülnek.

Az Akadémiai tervtémák keretében tervezett gyűjtések közül eddig Herman Margit végzett gyűjtőutat a dunántúli pannon homokok begyűjtésére. A tár dolgozói a tervezettnél szélesebb mederben végzik a kalocsai Tóth M. ásványgyűjtemény számbavételét és leltározását.

Megszerezték az Ásvány és Kőzettár részére a huntit néhány kisebb darabját. Ezt az ásványt 1953-ban irták le először a nevadai Currant Creek lelőhelyről. Az igénytelen, de kémiz-musa miatt is érdekes ásványt 1954-ben Dorogon szintén megtalálták. A dorogi előfordulás tehát második lelőhelye ennek az ásványnak.

Magyarországi meteoritek címen az Uránia bemutató csillagvizsgálóban tart előadást Tokody László az Ásvány és Kőzettár osztályvezetője.

A Magyar Tudományos Akadémia antropológiai témabizottsága főbizottsággá alakult. Első ülésén a vezetőség megválasztása után Lipták Pál tartott referátumot "Történeti embertani kutatások ethnogenetikai iránya" címmel.

Helyiséggyarapodást jelentett a Természettudományi Múzeum embertani tára számára a Baross-u.20.szám alatti betonozott pince átadása. Az évek óta udvaron való tárolás ezután megszűnik. A tár valamennyi dolgozója résztvett a leletek szakszerű átszállításában és rendezésében.

Piegler Andor Kossuth díjas műtörténészt a Szépművészeti Múzeum Régi Képtára osztályvezetőjét a múzeum főigazgatóhelyettesévé nevezte ki a népművelési miniszter.

Brocky kiállítás nyílik a művész halálának 100 éves évfordulója alkalmából a Szépművészeti Múzeum Új Magyar Képtárának Egyetem-utcai kiállító helyiségében Szegediné Lajta Edit és Telepy Katalin rendezésében.

"Az egri Liceum" címmel Genthon István füzete a közeljövőben jelenik meg a Képzőművészeti Alap kiadásában.

"Új szerzemények" címmel megnyílik júliusban a Szépművészeti Múzeum grafikai osztályának kiállítása. A múzeum régi szoborgyűjteményének kiállítását is új szerzemények beiktatásával rendezik át.

Az Iparművészeti Múzeum szakkörének május havi programja keretében Weiner Mihályné főigazgatóhelyettes beszámolt "Szalay Ágost gyűjteménye az Iparművészeti Múzeumban" címmel készülő tanulmányáról, melyet az 1955-ben megjelenő Évkönyvben fog publikálni. Kutatásainak eredményét tárgyakkal és fényképekkel együtt ismertette. Ismertetése után a szakkör tagjai megvitatották a készülő tanulmány anyagát.

Ujjáépített dísztermét avatta fel június 19-én az Iparművészeti Múzeum Dobrovits Aladár főigazgató előadásával, melyet a múzeum előadássorozata keretében Gádor István kerámikus művész munkásságáról tartott.

Az előadás alkalmából a művész munkáiból bemutatót rendeztek.

"Két világkiállítás iparművészeti tanulságai /London 1851-1862/" címmel tartott előadást Tasnádiné Marik Klára múzeumi osztályvezető június 17-én a Magyar Régészeti, Művészettörténeti és Éremtani Társulat iparművészeti szakosztályának rendezésében.

Új múzeum nyílt meg július 2-án Tihanyban a volt tihanyi apátság épületében. Az ünnepélyes megnyitón Fülep Ferenc a Népvelelési Minisztérium Múzeumi Főosztályának vezetője mondott beszédet, majd a Tanács képviselője vette át a múzeumot a balatonkörnyéki dolgozók nevében. A múzeum boltozatos termeiben képzőművészeti és iparművészeti kiállítást rendeztek a Szépművészeti Múzeum és az Iparművészeti Múzeum munkatársainak közreműködésével. A múzeum feljárati folyosóján a balatonkörnyéki műemlékekről készült felvételeket helyezték el, a képzőművészeti kiállításon a képek között balatoni tájképeket is találunk, így Egry József és Bernát Aurél alkotásait. A múzeum bemutatja az ember fejlődését ismertető vándorkiállítást is, melyet a Természettudományi Múzeum kutatói rendeztek. A továbbfejlesztésre nagy lehetőségei vannak az új múzeumnak.

A falusi lakosság jelenleg is használta népviseleti ruháiból és a lakosság által igényelt ruházati cikkekből rendezett kiállítást az Iparművészeti Múzeumban a Szövetkezetek Országos Szövetsége és az Iparművészeti Tanács. Az ipar és kereskedelem képviselői és a tervező iparművészek szakmai értekezleten vitatták meg július 2-án a kiállítás anyagát, és azt a kérdést, hogyan tudják segíteni a falusi lakosság sajátos igényeinek kielégítését.

Kiállítás rendezésében közreműködtek: a Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, az Iparművészeti Múzeum és a Néprajzi Múzeum.

XVII-XVIII. századi kastélybelső című állandó kiállítását június 15-én nyitotta meg a sárospataki Rákóczi Múzeum.

A dorogi járás Történelmi és Régészeti Körének június 24-én Zolnay László múzeumvezető helyszíni bemutatót és előadást tartott az esztergomi vasúti állomás melletti I. Istvánkori romterületen.

Apáti Abrakovics Béla festőművész kiállítását július 3-án Czóbel Béla Kossuth-díjas nyitotta meg a Szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.

Több időszaki képműkiállítást rendeztek a múzeumok május-június hónapban. A hódmezővásárhelyi Tornyai János múzeumban május 21-től Tavaszi képművészeti kiállítást mutattak be, a tatai Kuny Domokos Múzeum június 5-én a pedagógus nap keretében a tatai festőművészek gyűjteményes kiállítását nyitotta meg, június 9-től a Tornyai János múzeum a Múcsarnok Bokor Miklós kiállítását mutatta be, június 19-én a szekszárdi Balogh Ádám Múzeum Czencz János festőművész születésének 70. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítást, és ugyanazon a napon a székesfehérvári István király múzeum az általános iskolák megyei rajzkiállítását nyitotta meg Ságvári Endre tér 3. szám alatti kiállító helyiségében.

Szombathely város tanácsa oktatási és népművelési állandó bizottsága előtt június 17-én 37 tag jelenlétében ismertette Dömötör Sándor múzeumvezető a Savaria múzeum elmúlt 10 esztendő folyamán végzett munkáját. A beszámolóhoz többen is hozzászóltak és értékes javaslatokat tettek.

Gayer Gyuláné a Közgazdasági Leányiskola tanárnője kifejtette, hogy az iskola néprajzi szakkörének munkája különösen a falusi származású leányokra volt jó hatással. Megtanulták tudatosan ismerni falujuk életét és értékelni azokat a hagyományokat, amelyeket a polgári kultúra hatása alatt semmibe sem vettek. A múzeum segítsége nélkül ezt a munkát nem tudta volna eredményesen végezni a szakkör. Kérte a pedagógusokat, hogy minél többször forduljanak a múzeumhoz segítségért, mert hagyományaink szeretete a szocialista ember tulajdonsága.

Musits Gyula a régészeti leletmentés fontosságára hívta fel a figyelmet. Szombathely területén gyakran kerülnek elő kertásáskor régiségek. Kiss Ernőné kérte a múzeumot, hogy rendezzen pedagógiatörténeti kiállítást, a megye gazdag neveléstörténeti hagyományait ne hagyja elkallódní.

Az állandó bizottság kérte a tanácsot, hogy vegye fel építési programjába emelet ráépítését. A szombathelyi múzeum helyhiányán minden eszközzel segíteni kell.

A munkáshagyományok gyűjtésére munkaközösség alakult a szombathelyi Megyei Könyvtár keretében. Az alakuló értekezleten Dömötör Sándor múzeumvezető ismertette a gyűjtőmunka módszereit.

Helytörténeti múzeummá nyilvánította a Népművelési Minisztérium a "Báthory István Múzeum" elnevezéssel a nyirbátori múzeumot. A múzeum felett a szakfelügyeletet ezentúl a Múzeumi Főosztály látja el a nyiregyházi Jóna András múzeumon keresztül, fenntartásáról, költségvetéséről a Megyei Tanács V.B.gondoskodik.

A múzeum gyűjtőtevékenységét is szabályozták. Nyirbátor és környékén végez gyűjtést, tevékenysége a járás területén kívülre nem terjedhet, s nem befolyásolhatja a nyiregyházi megyei múzeumot, valamint a kiemelt hatókörrel bíró debreceni Déri Múzeumot gyűjtőtevékenysége ellátásában.

Az önálló kezdeményezésre létrejött múzeum ezzel bekapcsolódik a magyar múzeumok szervezetébe.

S a j t ó s z e m l e .

Április.

1. Esti Budapest: A budapesti múzeumok április 3-án és 4-én a rendes nyitvatartási program szerint látogathatók.
1. Szabad Nép: Zsolnay Múzeum nyílik Pécsen egy Mátyás király korabeli épületben.
1. Tolnai Napló: Restaurálják a bonyhádbörzsönyi Vörösmarty házat.
1. Utunk, Kolozsvár: Értékes kiállítás a moszkvai Állami Irodalmi Múzeumban.
1. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Herman Lipót gyűjteményes kiállítása a Déri Múzeumban.
1. Szabolcs-Szatmári Néplap: Egy kiállítás tanulságai. Risztics Emilia.
1. Dunántúli Napló: Fazekasok.
1. Népszava: Évforduló a Lőverek alján: A szépséges Sopron köszönti szabadságát. Baktai F.
2. Veszprémmegyei Népujság: Budapesten a postavezérigazgatóság épületében rövidesen megnyílik az első magyar posta-múzeum.
2. Pestmegyei Népujság: A gyömrői falumúzeumban.
2. Magyar Nemzet: A budapesti múzeumok 3- és 4-i nyitvatartása.
2. Szabad Nép: A múzeumok ápr. 3. és 4-i nyitvatartása.
2. Irodalmi Újság: A Bonyhád melletti Bonyhád-Börzsönyben, a kastély melletti kis házat múzeumnak fogják berendezni.
2. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartása.
2. Magyar Nemzet: A gyömrői falumúzeumban kiállítás nyílik felszabadulásunk 10. évfordulója tiszteletére.
2. Somogyi Néplap: 1848-49-es múzeális értékű kéziratokat talált Balatonszárszón Gaál László.
2. Szabad Nógrád: Kiállítás Salgótarján várostörténetéről.
2. Zala: Kiosztották a zalaegerszegi Göcseji Múzeum néprajzi és régiségeket gyűjtő pályázatának díjait.
2. Szabolcs-Szatmári Néplap: Beregi kézimunkakiállítás nyílik a Jósza András Múzeumban.
3. Viharsarok: Helytörténeti kiállítás nyílik Deszken.
3. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Megnyílt a Csokonai Klubház.
3. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Két kiállításról.
3. Művelt Nép: Csoda történt .....
5. Esti Budapest: Emlékiállítást rendeztek felszabadulásunk 10. évfordulója alkalmából a Hadtörténelmi Múzeumban.
5. Esti Budapest: Honfoglaláskori temetőre bukkantak a Hortobágyon.
6. Szabad Nép: Sztálinváros története bemutató kiállítás nyílt meg a helyi múzeumban.
6. Szabad Nép: Honfoglaláskori temetőre bukkantak Hortobágyon, az Elepi Állami Gazdaságban.
6. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartási ideje.
6. Élet és Tudomány: A magyar népi diszitóművészet tájegységei és legszebb formakincsei. Dománovszky György.
6. Béke és Szabadság: Mázolmány alatt - műremek.
7. Fejérmegyei Néplap: Régi osztrák, orosz és francia pénzeket találtak Miskolc legrégebbi épülete alatt.
7. Somogyi Néplap: Népművészeti kiállítást rendezett a fonyódi járási könyvtárban az M.Sz.T.fonyódi járási szervezete.
7. Fejérmegyei Néplap: Az első magyar postamúzeum rövidesen meg-

nyilik Budapesten.

7. Északmagyarország: Hortobágyon az elepi állami gazdaságban a nagy halastó építése során honfoglaláskori temetőre bukkantak.
7. Északmagyarország: Népi gyermekjáték-kiállítás nyilik május 1-én a sárospataki Rákóczi Múzeumban.
7. Somogyi Néplap: Honfoglalás korabeli temetőre bukkantak a Hortobágyon.
7. Szabolcs-Szatmári Néplap: Honfoglaláskori temetőre bukkantak Hortobágyon.
7. Somogyi Néplap: Népművészeti és képzőművészeti kiállítás Kaposváron. Dezső János.
7. Bácskiskunmegyei Népujság: Városképi és műemléki kiállítás nyilik Kecskeméten.
8. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Megnyilt a negyvenhatodik különkiállítás a soproni Liszt Ferenc Múzeumban.
8. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartása.
8. Győr-Sopronmegyei Hírlap: A felszabadulási ünnepség keretében emlékművet avattak Szanyban.
8. Vas megye: Mult idők erőt adó tanulságai. dr. Kiss Gyula.
9. Vas megye: Az első magyar postamúzeum megnyilik Budapesten.
9. Irodalmi Ujság: Április 4-én nyilt meg a Sztálinvárosi Múzeum.
9. Délmagyarország: Szelesi Zoltánt a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársát "Szocialista Munkáért Érdemérem"-mel tüntették ki.
9. Somogyi Néplap: Több mint ezer látogatója volt eddig a kaposvári népművészeti kiállításnak.
9. Szabolcs-Szatmári Néplap: Elkészült a Szabolcs-Szatmár megyéről írott történelemkönyv első része.
9. Szabad Nógrád: Új kiállítás a Palóc Múzeumban.
9. Sztálinváros: Négyezeröt esztendő. Sándor András.
9. Bácskiskunmegyei Népujság: Megnyilt Kecskeméten az első vidéki műemléki és városképi kiállítás.
10. Népszava: A budapesti múzeumok, kiállítások nyitvatartási ideje.
10. Új Ember: "Irodalmi" templomok. K.Gy.
10. Új Ember: Meghalt Poidebard atya, a repülő régész.
10. Somogyi Néplap: Somogy népművészete. Soós István.
10. Magyar Nemzet: A népfrontmozgalom tervei egy körösparti kisvárosban. Hunyady József.
10. Hevesmegyei Népujság: Gerő László: Eger című könyvének ismertetése. Galván Károlyné.
11. Szabad Nép: Honfoglaláskori temetőre bukkantak Jászszentandráson.
11. Esti Budapest: A Szikra áprilisi könyvei.
12. Magyar Nemzet: Honfoglaláskori temetőre bukkantak Jászszentandráson.
12. Fejérmegyei Néplap: Emlékművet állítottak a szovjet hősök tiszteletére.
12. Északmagyarország: Szombathelyről tart vetített képes előadást Genthon István a Szépművészeti Múzeum osztályvezetője a miskolci Pedagógus Szakszervezet kultúrotthonában.
12. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartási ideje.
12. Északmagyarország: Emléktáblaavató ünnepség a miskolci József Attila kultúrotthonban.
12. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Ujabb értékkel gyarapodott a műemlékeiről híres Sopron.
12. Bácskiskunmegyei Népujság: Tavaszi terv tavaszi gondok Kiskunfélegyháza csinosításában.
12. Veszprémmegyei Népujság: Kultúrális hirodó: Helikon könyvtár. Horváth Mária.

13. Béke és Szabadság: Miért terményraktár, mikor múzeum is lehetne.
13. Északmagyarország: Restaurálják a sárospataki Rákóczi várat.
13. Fejérmegyei Néplap: Honfoglaláskori temetőre bukkantak Jász-szentandrásan.
13. Szabad Nép: Rendbehozzák Berzsenyi Dániel niklai lakóházát.
13. Délmagyarország: A múzeum nyitvatartási ideje.
13. Délmagyarország: Az irodalmi Múzeum ebben a negyedévben megnyílik a szegedi közönség előtt.
13. Délmagyarország: Néprajzi kiállítás készül a Móra Ferenc Múzeumban.
13. Veszprémmegyei Népujság: Római sírok Cserszegtomajon.
13. Magyar Nemzet: Egy szovjet tudós megfejtette a maja népek írásjeleit.
13. Magyar Nemzet: József Attila élete dokumentumokban. D.m.
13. Béke és Szabadság: "Közös dolgainkról" Az aradi 48-as román-magyar múzeum.
13. Viharsarok: József Attila emlékének adózott Csongrád megye.
14. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartása.
14. Fejérmegyei Néplap: Az ősszel nagy sikerrel bemutatott múzeumi hangversenyeket ismét megrendezi az István király Múzeum.
14. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Felszabadulási kiállítás Hajduböszörményben.
14. Somogyi Néplap: Maja kéziratot találtak Csehországban.
14. Délmagyarország: A szabadság szeretetének kiállítása a Móra Ferenc Múzeum képtárában. Szelesi Zoltán.
15. Esti Budapest: Az Iparművészeti Múzeum előadássorozata keretében Somogyi Árpád tart vetített képes előadást.
15. Fejérmegyei Néplap: A magyar műemlékek sorozatban Székesfehérvárról monográfia jelenik meg Fitz Jenő tollából.
15. Fejérmegyei Néplap: Dunántúli népszokásokról tart előadást dr. Szendrey Ákos.
15. Autó-Motor: A készülő autó-múzeum anyaga állandóan bővül.
15. Szabad Nép: Lenin emlékek a Magyar Munkásmozgalmi Intézet Múzeumban.
15. Magyar Nemzet: Fehér Géza a Magyar Történeti Múzeum középkori osztályának vezetője 65 éves korában elhunyt.
16. Szabad Nép: A szlovákiai Partizanské városka mellett XI-XIV. századbéli szláv temetőt tárnak fel.
16. Magyar Nemzet: A debreceni Déry múzeumban rendkívüli sikerrel zárult S. Kepes Ágnes kerámikus kiállítása.
16. Esti Budapest: Keletázsiai Művészeti Múzeum nyitvatartása.
16. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Hal és halgazdaság vándorkiállítás nyílik a győri múzeumban.
16. Viharsarok: A csongrádi múzeum kiállítása.
16. Tolnai Napló: Népművészeti ház épül Decsen.
16. Pestmegyei Népujság: Tanulságos, érdekes kiállítás nyílt meg Dunabogdányban. S.É.
16. Uj Szó, Bratislava: A technika világában. Mészáros Gyula.
16. Szabolcs-Szatmári Néplap: Május 1-én nyitják meg ünnepélyes keretek között a nyírbátori falumúzeumot.
17. Fejérmegyei Néplap: Az István király múzeum népművészeti kiállításának nyitvatartási ideje.
17. Művelt Nép: Kónya Lajos: Soproni őrzéskönyv.
17. Hevesmegyei Népujság: Bakó Ferencnek az egri múzeum vezetőjének jó munkájáért a Népművelési Minisztérium a szocialista kultúráért kitüntető jelvényt adományozta.

17. Művelt Nép: A sárospataki múzeumban népi játékokat bemutató kiállítás nyílik.
17. Népszava: A budapesti múzeumok és kiállítások nyitvatartási ideje.
17. Szabad Nép: Eleven vagy múzeumi kultúra? Ortutay Gyula.
17. Viruló Föld: Hallgatóink kulturális neveléséről... Csepregi Pál.
18. Szabad Nép: Rézkori ékszereket tárt fel a kecskeméti múzeum a Kecel község határában folytatott ásatás során.
19. Fejérmegyei Néplap: Rézkori ékszereket tárt fel a kecskeméti múzeum.
19. Viharsarok Népe: Tájkiállítás Gádoroson.
20. Béke és Szabadság: Gonosztevők megcsonkították Budapest számos művészi szobrát. G.J.
20. Északmagyarország: A festészet nagy mesterei című előadásorozat következő előadása Madarász Viktorról április 21-én lesz.
20. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartása.
21. Északmagyarország: "A realizmus nagy mesterei" kiállítás nyílt a Miskolci Herman Ottó Múzeumban.
21. Tolnai Napló: Fegyvertörténeti kiállítás nyílik május 1-én a szekszárdi múzeumban.
21. Hevesmegyei Népujság: Helytörténeti kiállítás Hatvanban. Tóth Zsiga Mihályné.
21. Hevesmegyei Népujság: Öreg házak fiatal köntösben.
22. Népszava: Domján József szobrászművész színes fametszetkiállítása megnyílt az Ernst Múzeumban.
22. Esti Budapest: Társadalmi munkával park épül a Nagytétényi Kastélymúzeum előtt.
22. Miskolci Építők: "A realizmus nagy mesterei" kiállítást kedden ünnepélyes keretek között megnyitották.
22. Sztálinváros: Csendesebben vigadjanak. Gáspár István.
22. Utunk, Kolozsvár: A bukaresti Lenin-Sztálin múzeumban. Bodor Pál.
23. Esti Budapest: Vasárnap délelőtt újra megkezdődnek a tavaly oly kedvelté vált Budapesti séták.
23. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Műemlék és városképi kiállítás a Déri Múzeumban.
23. Dunántúli Napló: Mecseknádasd 10. éve. Lemle Géza.
24. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Belső Ázsiai emlékeim címmel tart előadást Princz Gyula a szegedi egyetem tanára a Déri Múzeumban.
24. Hajdu-Biharmegyei Néplap, Debrecen: A Déri Múzeum újjárendezett képtáráról.
24. Északmagyarország: Két új kiállítás a sárospataki Rákóczi Múzeumban. A kiállítások május 1-én nyílnak.
24. Magyar Nemzet: A sárkánygyíkok világa címmel Boros István kandidátus előadást tart az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen.
24. Szabad Ifjúság: Népi gyermekjáték kiállítás a sárospataki múzeumban.
24. Tartós Békéért Népi Demokráciáért: Lenin múzeum Bratislavában.
24. Északmagyarország: Műemlékek között a miskolci Herman Ottó Múzeumban. Csabai Kálmán.
24. Tolnai Napló: Milyen ásatásokat tervez a nyárra a szekszárdi múzeum.
24. Zala: A megyei könyvtárban.
25. Szabad Nép. Restaurálják a sárospataki Rákóczi várat.
25. Szabad Nép: Ujabb őskori leleteket találtak Borsodban.
25. Szabad Nép: A Történeti Múzeum és a Természettudományi Múzeum kutatói Elep-Mikélapos helységben több hete végzik a megtalált

honfoglaláskori és Árpádkori temető feltárását.

26. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Csoportos emlékkiállítást rendez a soproni múzeum.
  26. Délmagyarország: A Magyar Biológiai Egyesület XXXIII. tudományos előadói ülésén Dr. Kolozsvári Gábor, dr. Timár Lajos és dr. Csongor Győző tart előadást.
  26. Szabolcs-Szatmári Néplap: Emléktáblával jelölik meg Móricz Zsigmond turistvándi lakóházát.
  26. Délmagyarország: Dankó Pista a Felsővároson. Dalest Szegeden, ahol Csongor Győző múzeológus ismertette Dankó életét, művészetét.
  26. Északmagyarország: Mezőkövesden Matyó hónapot rendeztek.
  27. Hevesmegyei Népujság: Falumúzeum Mátranovákon.
  27. Magyar Nemzet: Ujabb őskori leletet találtak Borsod megyében.
  27. Dunántúli Napló: Zrinyi vármúzeum nyílik a szigetvári várban.
  27. Zala: 3-4 méter vastag tőzegréteg alatt lévő lúp-iszapban emberi csontvázra bukkantak Zalaszentmihály határában.
  27. Szabolcs-Szatmári Néplap: Falumúzeum, kultúrotthon, bölcsőde és szülőotthon nyílik meg május 1-én megyénkben.
  27. Élet és Tudomány: Alekszandr Jevgenyevics Ferszman./1883-1945/ Koch Sándor egyetemi tanár.
  28. Magyar Nemzet: Móricz Zsigmond turistvándi lakóházát emléktáblával jelölik meg.
  28. Szabad Nép: Eddig tizezren nézték meg a Nemzeti Múzeumban a József Attila életét és munkásságát bemutató kiállítást.
  28. Szabad Ifjúság: Vidéki hírekben a létesítendő falumúzeumokról beszámoló.
  28. Magyar Nemzet: A sárospataki ősi Rákóczi vár restaurálása.
  28. Magyar Nemzet: A "konzervált" múzeum. Gács András.
  29. Fejérmegyei Néplap: Ma van a Népművészeti Hónap utolsó előadása a múzeumban.
  30. Magyar Nemzet: Táj múzeumot létesítettek Kemencén.
  30. Magyar Nemzet: Restauráltatta a szigetvári járási tanács a Zrinyi Miklós emlékét őrző várat, ahol múzeumot rendeznek be.
  30. Irodalmi Ujság: Emléktáblával jelölik Móricz Zsigmond egykori házát Turistvándon.
  30. Irodalmi Ujság: Honfoglaláskori magyar temetőre bukkantak Jászszentandráson.
  30. Fejérmegyei Néplap: A műemléknek nyilvánított épületek renoválása tervszerűen folyik.
  30. Dinamó: Fentjártunk a drégelyi romoknál.
  30. Dunántúli Napló: Ma nyílik meg Budapesten Nikelszky Géza, országos híró pécsi kerámikus kiállítása.
  30. Viharsarok Népe: Két kiállítás május 1-re, a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban.
  30. Szabolcs-Szatmári Néplap: Múzeumi hét Nyirbátorban.
  30. Magyar Nemzet: "Ismerd meg kerületed" A XII. kerület népfrentbizottságának kezdeményezése.
  30. Szabad Ifjúság: A tudomány és technika világából. Megfejtették a mayák írását.
  30. Északmagyarország: Miskolc város szépítéséért. Megkezdte munkáját az emlékszobrok felállítását szervező bizottság.
- Április: A Könyv. Budapest városépítészeti kérdései.
Április: Népművelés: Kultúrotthonunk az ifjúság otthona lett. Zih Károly.

Április: Népművelés: A nyíregyházi múzeum termeiben eddig még nem ismert magyar népművészeti alkotásokat mutattak be.

Április: A Népművelés. A falusi múzeumok és a népművelés. Kórek József.

Április: Népművelés: Tíz éve szabad Sopron. Illés Jenő.

Április: Szovjet Kultúra: Ősi kultúra nyomán az Uraltól a Pamirig.

Május.

1. Magyar Nemzet: A budapesti múzeumok május 1 és 2-i nyitvatartása.
1. Magyar Nemzet: Német kormányküldöttség utazott Moszkvába a drezdai múzeum 750 festményének kiállítására.
1. Művelt Nép: Múzeumot rendeztek be a tatai Öregvárban.
1. Veszprémmegyei Népujság: Új irodalmi kör a Bakonyban. Boros György.
1. Dunántúli Napló: Hadtörténelmi kiállítás nyílik ma a siklósi várban.
1. Béke és Szabadság: Be lehet fejezni a Perugino-festmény restaurálását. Kákay Szabó György.
1. Művelt Nép: A magyar iparművészeti kiállítás nagy sikere Indiában.
1. Művelt Nép: A szegedi színjátszás hagyományaiból. Nagy Dezső múzeológus.
1. Építők Lapja: Rossz anyagból nem lehet jó minőségű épületszerelést végezni.
3. Esti Budapest: A tihanyi apátság épületében a hires tihanyi alapítólevél keletkezésének 900. évfordulója alkalmából állandó múzeumot rendeznek be.
4. Szabolcs-Szatmári Néplap: Falumúzeumot avattak Nyírbátorban május 1-én.
4. Magyar Nemzet: Védett terület lesz a Szalajka völgy.
4. Szabad Nép: Fegyvertörténelmi kiállítás nyílt hétfőn a szekszárdi múzeumban.
4. Szabad Nép: Múzeumot rendeznek be a tihanyi apátság épületében.
4. Északmagyarország: Újabb őskori leletet találtak Borsod megyében.
4. Vas megye: Múzeumi kiállítás Szentgotthárdon.
5. Szabad Nép: Csúcsforgalmat bonyolított le május 2-án a városligeti Mezőgazdasági Múzeum.
5. Népszava: Csaknem 12.000-en keresték fel a Mezőgazdasági Múzeumot május 2-án.
5. Északmagyarország: A miskolci Herman Ottó Múzeum tudományos előadássorozata keretében Szabó Béla tart előadást.
5. Sztálinváros. Egy kiállítás melynek ezernyi tárlatvezetője volt.
5. Hevesmegyei Népujság: Séta az egri várban. Herbst Ferenc.
5. Somogyi Néplap: Szeretettel várjuk Jakucs Lászlót, a Béke barlang felfedezőjét.
5. Műszaki Élet: A prágai Nemzeti Műszaki Múzeum. Felkai István.
6. Magyar Nemzet: Százezeréves mamutfogra bukkantak Nyugat-Berlin Pempelhof kerületében.
6. Hajdu-Biharmegyei Néplap: A Déri Múzeumban vasárnap d.é.11 órakor előadást tart Eördögh Béla egyetemi adjunktus.
6. Miskolci Építők: Újabb őskori leletet találtak Borsod megyében.

6. Utunk, Kolozsvár: A nagyváradai tartományi múzeum fényképekből és művészeti alkotásokból kiállítást készít elő.
6. Fejérmegyei Néplap: Új kiállítás nyílik vasárnap a Múzeumban.
6. Tolnai Napló: A népfrentbizottságok munkában.
6. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Ötven éve nyílt meg a debreceni városi múzeum. Balassa Sándor.
6. Pestmegyei Népujság: Amíg egy kultúrotthon eljut odáig... Május elsején avatták fel Vácbottyán kultúrházát. Holló János.
7. Szabad Nép: Állandó irodalmi kiállítás nyílik Szegeden.
7. Irodalmi Újság: Kossuth Múzeum nyílik a Szilassy úti gyermekotthonban.
7. Pestmegyei Népujság: A váci és vác-környéki képzőművészek harmadik kiállítása május 4-én nyílt meg a váci Vak Bottyán Múzeumban.
7. Irodalmi Újság: Zrinyi vármúzeum nyílik a szigetvári várban.
7. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Vasárnap előadást tart Eördögh Béla egyetemi adjunktus Debrecen történelmi kialakulásáról.
7. Magyar Nemzet: Avarkori sirt találtak Somogyacsán.
7. Bácskiskunmegyei Népujság: A bajai Türr István Múzeumban.
8. Szabad Nép: Fejlődéstörténeti kiállítást készítenek elő a Természettudományi Múzeumban.
8. Művelt Nép: Május első felében nyitják meg Szigetváron, a vár épületében a Zrinyi Miklós Múzeum állandó kiállítását.
8. Viharsarok: Múzeumot rendeznek be a tihanyi apátság épületében.
8. Dunántúli Napló: Új természeti kincsünk az aggteleki Béke-barlang!
8. Művelt Nép: A sárospataki Rákóczi Múzeum már 47 különféle helytörténeti tárgyat gyűjtött ebben az évben.
8. Művelt Nép: Az Iparművészeti Múzeum kutatói több tudományos témán dolgoznak.
8. Művelt Nép: A Néprajzi Múzeumban anketon vitatták meg különböző tudományszakok múzeológusai az új életmód és kultúra kutatásával, tárgyainak gyűjtésével és kiállításával kapcsolatos kérdéseket.
8. Művelt Nép: Két új természettudományi vándorkiállítás kezdi meg vándorútját a vidéki múzeumainkban.
8. Pestmegyei Népujság: Találkozás a szovjet fiatalokkal. Somogyi Sándor.
8. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Kiállítás Sopronban.
8. Zala: Az ember származását ismertető kiállítás nyílik a Göcseji Múzeumban.
10. Győr-Sopronmegyei Hirlap: A győri múzeum Hal és halgazdaság című kiállítása május 15-én fejeződik be.
10. Pestmegyei Népujság: Nagy sikert aratott Szentendrén a munkásmozgalmi kiállítás.
10. Szabad Nép: Mammutfogat találtak Berlinben egy építkezésnél.
10. Délmagyarország: Szeged műemlékei címmel Csongor Győző múzeológus tart régészeti előadást.
10. Kábel: Tudja-e?....
10. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Római kori leletek Sopronban.
10. Délmagyarország: A béke és barátság rózsakerüje Szegeden.
10. Sztálinváros: A Sztálinvárosi múzeum története. Bóna Istvánné.
11. Viharsarok: Zrinyi vármúzeum nyílik a szigetvári várban.
11. Északmagyarország: A miskolci múzeum képkiallítását a nagy érdeklődésre való tekintettel egy héttel meghosszabbították.
11. Szabad Nép: 250 éves borpincét fedezett fel Balatonalmádiban a veszprémi Bakonyi Múzeum igazgatója.
11. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Kiállítás nyílt a Soproni Liszt Ferenc múzeumban.

11. Szabolcs-Szatmári Néplap: Nincs Múzeum Nyiregyházán?
11. Magyar Nemzet: Rendbehozzák a simontornyai várat a helyi népfrentbizottság kezdeményezésére.
11. Pestmegyei Népujság: Múzeumi hét kezdődött Vácott 9-én.
11. Élet és Tudomány: Osállatok a szivarszipkában és a pecsenyéstálon. /Részlet a szerző készülő könyvéből./Tasnádi Kubacska A.
11. Szabad Nógrád: A Palóc Múzeum új kiállításai. Bokor István.
11. Délmagyarország: Fém bútorkiállítás nyílik Szegeden.
12. Új Kunság: Ipari növényeink a címe a múzeum új kiállításának.
12. Új Kunság: Egy őselefánt állkapcsot találtak a Tisza mentén.
12. Veszprémmegyei Népujság: Emlékhangverseny és kiállítás Keszthelyen.
12. Viharsarok Népe: A Békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum néprajzi anyaga ebben az esztendőben mintegy 250 kisebb, nagyobb népművészeti néprajzi tárggyal gazdagodott.
12. Szabad Ifjúság: Kiállítás négy évszázad hős magyar fiataljainak harcairól.
12. Szabad Nép: A magyar történelem hős fiataljainak küzdelmét bemutató kiállítást rendeznek Budapesten.
12. Nők Lapja: Osztrák vendégeink.
12. Fejérmegyei Néplap: A szabadság és az ifjúság költője. Emlékezés Friedrich Schillerre. Szégnér László.
12. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Ápoljuk haladó hagyományinkat.
12. Szabolcs-Szatmári Néplap: Építőművészeti emlékek. Nyirpazony, Oros, Ujfehértó kuriái. Kolozsvári Kiss Árpád.
13. Népszava: A szlovák írószövetség meghívására a József Attila emlékünnepekre Bratislavába utazott Palotai Erzsébet színművész, Szántó Judit a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum munkatársa.
13. Vörös Cséve. Ki tudja? ....
13. Veszprémmegyei Népujság: Balatoni heteket rendeznek.
13. Szolnokmegyei Néplap: A Szlovák Írószövetség meghívására Szánthó Judit a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum munkatársa Szlovákiába utazott.
13. Esti Budapest: 25 éves a Posta bélyegmúzeuma.
13. Sztálinváros: Megjelent a "Fehérvár" antológia.
13. Tolnai Napló: Közel hétszázan hallgatták meg Szekszárdon Jakucs László barlangkutató előadását.
14. Szabad Nép: Zrinyi hetet rendeznek Szigetvárott május 22-től 29-ig.
14. Hajdu-Biharmegyei Néplap: "A magyar tájak képekben" előadássorozat második előadására május 15-én kerül sor.
14. Szövetkezet: Szébb boltot Tihanyra.
14. Esti Budapest: Gőzmozdony félmillió forint értékű modellje a Kilián György Ipari Tanuló Intézet kiállításán.
15. Szabad Nép: Cseppkőbarlangot tártak fel Szlovákiában.
15. Zala: 15-én vasárnap lesz a Thury György múzeumban a néprajzi pályázat eredményhirdetése.
15. Népszava: Múzeumok és kiállítások.
15. Köznevelés: A sárospataki Rákóczi Múzeumban május 1-én népi játékokból kiállítást rendeztek.
15. Művelt Nép: Grafikus-találkozókat rendez a fiatal művészek részére a Szépművészeti Múzeum.
15. Vasmege: Múzeum és társadalom. dr. Dömötör Sándor.

15. Zala: Az ezeréves wieliczka sóbánya.
15. Tolnai Napló: Mire tanít bennünket a szekszárdi múzeumban megnyitott fegyvertörténeti kiállítás. Mészáros Gyula.
15. Szolnokmegyei Néplap: Az értelmiségnek fontos szerepe van a békemozgalomban.
15. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Édes anyanyelvünk.
15. Művelt Nép: Páfrány mester rajzai. Kaján karikatúra sorozata.
15. Szabad Ifjúság: Bélyeggyűjtőknek. Huszonöt éves a Bélyeg - múzeum.
15. Művelt Nép: Mi volt jó és mi volt rossz? Juhász László az Iparműv. Tanács titkára.
15. Művelt Nép: Szervezett harcot a művészeti selejt, a giccs ellen. Berda Ernőné.
16. Szabad Nép: Helyreállítják Miskolc egyik jellegzetes műemlékét.
16. Szabad Nép: Goldmark emlékünnepe Keszthelyen.
16. Magyar Rádió: Egy sikerült zenés népi játékról és a népzenei műsorokról általában. Péter László.
16. Szocialista Vasútért: A Közlekedési Múzeumban.
16. Építők Lapja: Küzdelem a hegy gyomrában. S. M.
17. Esti Budapest: A Postamúzeum megnyitásának emlékére.
17. Vas megye: Dolgozók leveleiből.
17. Esti Budapest: Új szobrokkal gazdagodik a főváros.
18. Szabad Nép: Junius 11-én nyílik az Ernst Múzeumban a fiatal képzőművészek és iparművészek kiállítása.
18. Tudományegyetem. Beszélgetés Kiss Lajossal Móra Ferencről. Kőhegyi M.
18. Élet és Tudomány: Megfejtették a régi maja irást. Uray Géza.
18. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Megyénk történelméből. Árpád-kori temető az esztergomi vasútállomás alatt. Zolnay László.
18. Szabad Nógrád: A Palóc Múzeum szerepe az ideológiai oktatásban.
18. Béke és Szabadság: Egy francia kutató kiállítása.
18. Béke és Szabadság: Várkapitány a XX. században. Ruffy Péter.
19. Délmagyarország: Minta várossétát rendez a TTIT és a Népművelési osztály.
19. Somogyi Néplap: Pécs város képe és műemlékei címmel tart előadást Szigetvári János.
19. Szabad Nép: Nagyvázsöny két XV. századbéli épületét helyre állítják.
19. Hevesmegyei Népujság: Az egri hősök emlékének tartozunk ezzel... Galván Károlyné.
19. Ludas Matyi: Mikor született József Attila?
19. Uj Világ: A balassagyarmati dilemma. Bába Mihály.
19. Szolnokmegyei Néplap: Honfoglaláskori sír Zagyvarékáson. Kaposvári Gy.
19. Pestmegyei Népujság: Pályázati felhívás.
19. Magyar Nemzet: Időszámításunk előtti első évezredből származó település maradványaira bukkantak India, Bombay államában.
19. Magyar Nemzet: Két XV. századbéli épületet állítanak helyre Nagyvázsönyben.
19. Nők Lapja: Tardos Tibor kínai utijegyzetei.
20. Fejérmegyei Néplap: Május végén "A Postamúzeum megnyitásának emlékére" feliratú egyforintos bélyeget bocsát ki a posta.
20. Magyar Nemzet: Görög-római állandó kiállítás nyílik meg a Szépművészeti Múzeumban.
20. Zala: Megtartották a Thury György Múzeumban az 1954. évben megindított néprajzi pályázat eredményhirdetését.

20. Magyar Nemzet: A Múcsarnok vidéki kiállításai.
21. Irodalmi Ujság: Népművészeti Múzeum és alkotóház létesül a Tolna megyei Decs községben.
21. Esti Budapest: A Margitszigeti műemlékek történetéről a legellentétesebb legendák keringenek a köztudatban. Ismerd meg Budapestet, séta a Margit-szigeten.
21. Veszprémmegyei Népujság: A Lovas községben feltárt és világ-hirűvé vált lovasi őskori telep lelőhelyének idegennyelvű feldolgozását kiadta a Magyar Tudományos Akadémia.
21. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Emléktáblát kap Sopronban Goldmark Károly.
21. Délmagyarország: Tanulságos szegedi körséta.
21. Dunántúli Napló: Hírek. Gerencsér Sebestyén Múzeumot rendeztek be a vár egyik helyiségében.
21. Szabolcs-Szatmári Néplap: Kegyelettel ápolja Zalka Máté emlékét szülőfalujának népfrontbizottsága.
21. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Az esztergomi ellenforradalmi kísérlet felszámolása 1919 május 20-án. Zolnay László.
22. Művelt Nép: A szigetvári Zrinyi múzeum hosszú éveken át félig rendezetlenül összezsúfolva állt. A múzeumot kibővitve, rendszerezve május 21-én nyitják meg.
22. Művelt Nép: 1955. irodalmi és művészeti évfordulói "cimmal kiállítás nyílt a soproni Liszt Ferenc Múzeumban.
22. Szabad Nép: A Népművelési Minisztérium felhívása a fémgyűjtés résztvevőjéhez.
22. Tolnai Napló: Ami a május 15-i lapban "Mire tanít bennünket a szekszárdi múzeumban megnyílt fegyvertörténeti kiállítás?" című cikkből kimaradt.
22. Zala: Látogatás a legszebb boltban.
22. Viharsarok Népe: A tizéves Békéscsabai Képzőművészeti Kör kiállítása.
22. Népszava: Múzeumok és kiállítások.
22. Művelt Nép: Múteremlátogatáson a fiatalok kiállítására és a VIT-re készülő képzőművészeknél.
22. Hevesmegyei Népujság: A feltárt titkok múzeumban. Gyurkó Géza.
24. Magyar Nemzet: Új cseppköves barlangot fedeztek fel Pécs mellett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem geológus hallgatói.
24. Magyar nemzet: A baranyai ünnepi hetek során Szigetvárott vasárnap nyílt meg a Zrinyi hét.
24. Szabad Nép: Cseppköves barlangot találtak Pécs mellett az Eötvös Lóránd Tudományegyetem geológus hallgatói.
24. Szabad Nép: Rövidesen megnyitják a tihanyi hajóállomás melletti Balatoni Akvárium-ot.
24. Népszava: Új cseppköves barlangot fedeztek fel Pécs mellett.
24. Dunántúli Napló: Új múzeum nyílt Baranyában. G.L.
24. Északmagyarország: Megnyílt a három borsodi festő kiállítása a Herman Ottó múzeumban.
24. Rokka: Ismerjük meg Budapestet.
24. Népszava: Mihail Solohov - 50 éves. Benamy Sándor.
25. Szolnokmegyei Néplap: Klubest a Szolnok környéki ásatásokról.
25. Délmagyarország: A csongrádi múzeum munkaközössége most térképezi fel a városnak azon területeit, amelyek régészeti, népszokási történelmi emlékeikkel elősegítik a város kulturális színvonalának emelését.
25. Szabad Nógrád: Renoválják Rákóczi Ferenc házát.
25. Viharsarok: A csongrádi múzeum munkaközössége most térképezi fel a városnak azon területeit, amelyek régészeti, népszoká-

si, történelmi emlékeikkel elősegítik a város kulturális színvonalának emelését.

25. Élet és Tudomány: Sárospataki Rákóczi vár.
25. Kistext Híradó: Tavasz a rajzteremben.
25. Hajdu-Biharmegyei Néplap: A Zója Diákotthonban.
25. Veszprémmegyei Népujság: Dalosverseny Keszthelyen. Kása András.
25. Dunántúli Napló: A baranyai népművészet mai helyzete. dr. Koldányi J.
25. Bácskiskunmegyei Népujság: Sárguló levélpapírok között.
26. Hevesmegyei Népujság: Francia turisták Egerben.
26. Tolnai Napló: Renoválják Rákóczi Ferenc házát.
26. Viharsarok Népe: Népművészeti kiállítás lesz augusztus 20-án.
26. Közgazdász: A gótikus építészet.
26. Délmagyarország: Felhívás a fémgyűjtő hónap alkalmából.
26. Hevesmegyei Népujság: Új autóbusz állomás épült Egerben.
27. Északmagyarország: Rákóczi Ferenc házát is renoválják a cseh-szlovákiai Presov /Eperjes/ városában.
27. Fejérmegyei Néplap: XVIII. századbéli kápolna romjainak feltárását kezdték meg az elmúlt napokban, Székesfehérvárott.
27. Fejérmegyei Néplap: A székesfehérvári területi képzőművészeti kör kiállítását vasárnap 1/2 12 órakor nyitják meg az István király Múzeumban.
27. Viharsarok Népe: Tanulmányi kirándulást szervez a TTIT Gyulára a vár és egyéb gyulai műemlékek megtekintésére.
27. Veszprémmegyei Népujság: Veszprémkörnyéki bizánci emlékek. Dr. Kiss Á.
27. Somogyi Néplap: A vasgyűjtő hónap hírei.
27. Fejérmegyei Néplap: Felhívás a fémgyűjtő hónap alkalmából.
27. Viharsarok Népe: Felhívás a fémgyűjtő hónap alkalmából.
28. Irodalmi Ujság: Az irodalomtörténeti füzetek keretében adják ki azt a XVIII. századi versgyűjteményt, amelyet a kilencszázas évek elején Szádeczky Kardoss Lajos, a kolozsvári egyetem akkori tanára gyűjtött össze.
28. Dunántúli Napló: Ünnepi hetek.
28. Északmagyarország: Három borsodi festő kiállítása a Herman Ottó Múzeumban. Hajdu Béla.
28. Irodalmi Ujság: Emléktáblával jelölték meg Ady Endre temesvári lakóházát. Kabán Endre.
28. Szolnokmegyei Néplap: A Szolnok mellett megkezdett szandai ásatásokat a Nemzeti Múzeum tudósai vezetésével folytatják.
29. Művelt Nép: Miczkiewicz halálának századik évfordulója alkalmából múzeum nyílt Belorüssziában.
29. Művelt Nép: Székely Bertalan halálának százhuszadik évfordulója alkalmából emlékkiállítást rendeznek augusztusban.
29. Művelt Nép: Pécsi képeslap. Rajna Béla.
29. Magyar Nemzet: Gondolatok a szigetvári Vár múzeumban. Paragi György.
29. Népszava: A salgói várnál. Tóth József.
29. Hevesmegyei Népujság: Ismerd meg megyédet. Amiről a régi romok mesélnek.
31. Szabad Nép: Ismeretlen Rembrandt festményt fedeztek fel Maastrich holland város múzeumban.
31. Szabad Nép: Falumúzeumot rendeznek be a nagykereki Bocskai várban.
31. Esti Budapest: A magyar könyv tíz éve kiállítás szombaton nyílik a Nemzeti Szalónban.
31. Esti Budapest: Hetvenöt éves a Rudabányai Vasércbánya.
31. Szabad Nép: A kolozsvári román-magyar képzőművészeti főiskola.

31. Magyar Nemzet: A Fővárosi Tanács jóváhagyta Budapest 1955. évi költségvetését.

Május: Uttörővezető: A kőszegi vár.

Népművelés: A nyárra készülődik Vác két kultúrháza. Zoltán Péter.

Szovjet Kultúra: Egy óra a jövő múzeumában.

Magyar Sajtó: Sok téves adat egyetlen esemény körül. Szemelvények a József Attila évforduló cikkeiből.

Uttörővezető: A legősibb magyar város.

Uttörő: Beszélő kövek: A bajóti öregtorony meséje.

Szabadságharcos: Felszabadulásunk a hadtörténelem tükrében.

Köznevelés: Könyvekről. Magyarország, utikönyv. Petró András

Köznevelés: Régészeti leleteink védelme.

Uttörő: Tapolcai képek.

Uttörő: Népiünk művészettörténetéből: A magyar himző.

Szabad Művészet: Gorka Géza és P. Juris Ibolya művészete.

Cogolák. I.

Szabad Művészet: Kiállítás Esztergomban: Mucsi András.

Szabad Művészet: Székely Bertalan, Farkas Zoltán.

Szabad Művészet: Újabb zűrzavar mai építészetünkben. Lux László.

Szabad Művészet: Két kiállítás. Wellisch Judit.

.....

TARTALOMJEGYZÉK

QSEMICZKYNÉ SÓS ÁGNES: Fehér Géza.	179-183
DOBROVITS ALADÁR: Dáni Géza.	184-185
HAÁN GYÖRGY: Budapest Főváros Tanácsa V.B.Népművelési osztálya és a budapesti múzeumok együtt- működésének kérdése	186-188
FÓNAGY IVÁNNÉ: Munkásmozgalmi évfordulók anyagának gyűj- tése és bemutatása.	188-192
KISS LÁSZLÓ: Az ujjáépülő Közlekedési Múzeumról.	192-199
HORVÁTH TIBOR: Jegyzetek a kínai múzeumok kiállitá- saiból, II.	200-204

KIÁLLÍTÁSRENDEZÉSÜNK JÖVŐJE

SZUNYOGHY JÁNOS hozzászólása: Szemléltetés természettu- dományi kiállításainkon	205-207
--	---------

.....

MUZEUMOK a Nagy Szovjet Enciklopédia múzeumok címszó alatt megjelent szövegének fordítása. /XXVIII.köt. 493-509.old. Szerzők: Ignat- jeva V.N. és Kruszman B.V./	207-218
HIREK:	219-223
SAJTÓSZEMLE:	224-235

.....

